

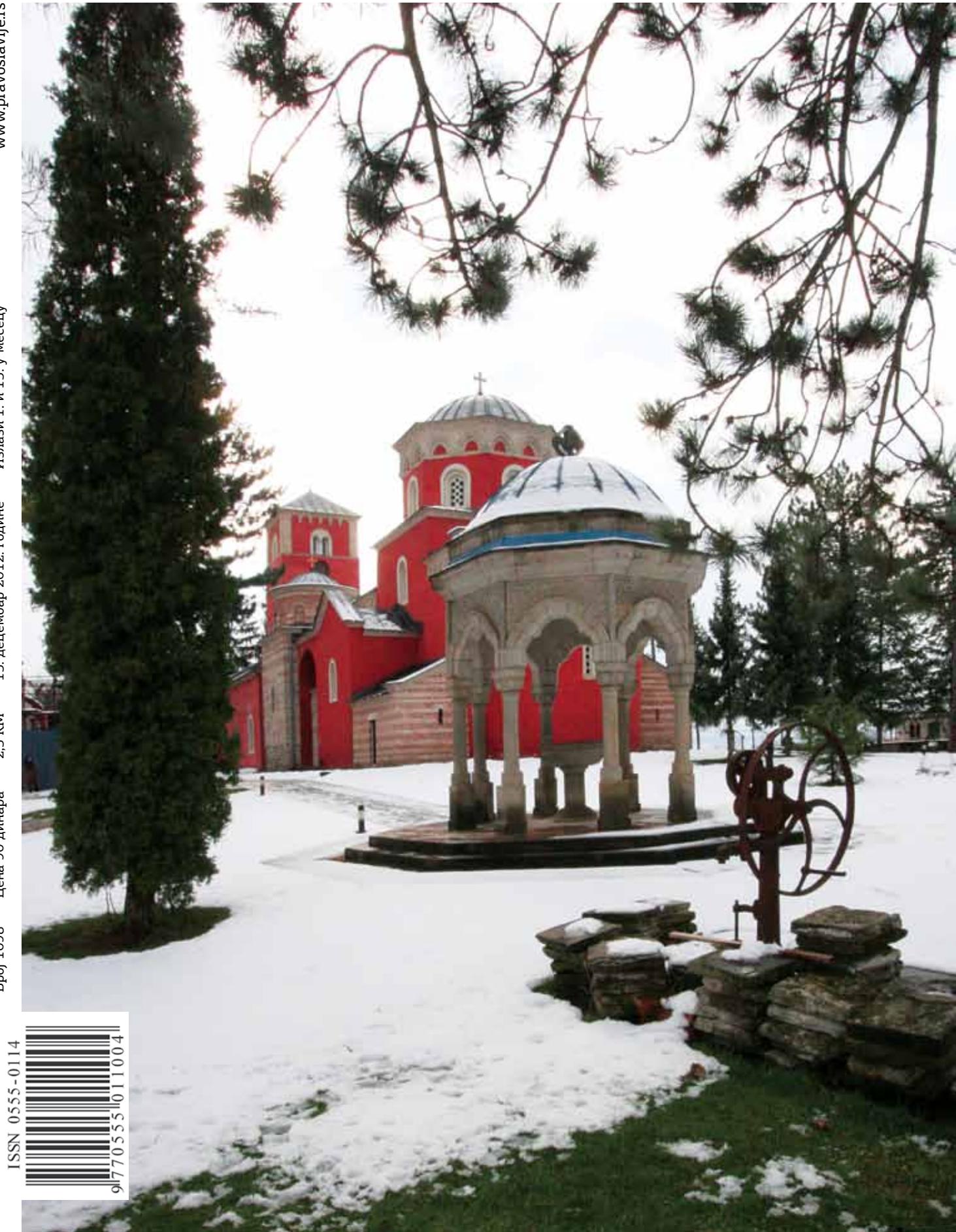

ПРАВОСЛАВЉЕ

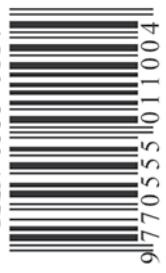
НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

www.pravoslavlje.rs

Број 1098 Цена 90 динара 2,5 КМ 15. децембар 2012. године Излази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114

9 770555 011004

Светиње Косова и Метохије

— Манастир Девич —

Манастир Девич саграђен је око 1434. године и налази се у дреничкој шуми, 5 км јужно од Србице. Манастир је саграђен на месту где се у једној шупљој букви подвизавао велики исихаста 15. века Св. Јоаникије Девички након што је у тај крај прешао из Црне Реке. Ктитор манастира је деспот Бурађ Бранковић, који је ову светињу саградио у знак захвалности за исцељење своје болесне кћери – девице, по чему је манастир и добио име.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1098

4
Активности патријарха

6
1700 година Миланског едикта
Оліја Стојановић

7
Сретењски орден
Оліја Стојановић

8
Преставио се у Господу
Патријарх Антиохије
и свега Истока Игњатије

10
Научни скуп о религији
у савременом друштву
Данко Страхићић

11
СКЗ – Културно-духовни
сабор српског народа
Славица Лазић

14
Разговор са Владимиром
Меденицом
**На трагу руских
боготражитеља**
Блајоје Пантелић

18
Литургијска димензија
православне веронауке
(други део)
Протојереј-ставрофор гр В. Вукашиновић

20
Парабола о злим виноградарима
(Лк. 20, 9–19) (други део)
гр Предраг Драшко Ђиновић

22
Вера као потпунна верност
Јован Блајојевић

24
Чувар хранилице
српске славе
Иођакон Андреј Тарасјев

26
Храм Светог Саве у Аделејду
у Аустралији
Милан Сићарски

30
Историчар Цркве
Јевсевије Поповић
Презвитељ Бобан Д. Стојковић

32
„Цивилизација узима данас
у заштиту животиње...“
Живорад Јанковић

34
„Јединство“
Протојереј-ставрофор Рајко Радујковић

36
Свет књиге

39
Вести из прошлости

40
Наука, уметност, култура

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

46
Вјечнаја памјат

На насловној страни:
Манастир Жича
Фотографија: јакон Драјан С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитељ мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Јакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојбој.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ може се уплатити на благајни Српске
патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.
Уплате не слати поштанском упутницом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
ПРЕТПЛАТА: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-85-786
e-mail: pravoslavje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају
ставове аутора.

Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
телеф/факс: 032/717-522, 011/2461-138
CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 – Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Канцеларије за сарадњу са црквама
и верским заједницама Републике Србије

Сусрет Патријарха Иринеја и председника Р. Србије

Председник Републике Србије г. Томислав Николић разговарао је 30. новембра 2012. г. у згради Председништва Србије са Његовом Светошћу Патријархом српским Г. Иринејом. У разговору су узели учешће и Високопреосвећени Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и Преосвећени Епископ бачки Г. Иринеј.

басадора Аустрије у Београду, као и г. Марка Благојевића, посебног саветника министра спољних послова Србије. Пријемима је присуствовао Преосвећени Епископ ремезијански Г. Андреј.

Дана 6. децембра 2012. године, Патријарх српски Г. Иринеј примио је у Патријаршији српској у Београду г. Горана Кнежевића, министра пољопривреде, шумарства и водопривреде у Влади Р. Србије. Овом приликом, министар Кнежевић је Патријарха српског г. Иринеја известио о предложеном Закону о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју који ће нашим пољопривредницима обезбедити сигурност у пословању. Током разговора, размотрено је и неколико отворених питања у поступцима реституције пољопривредног земљишта у Србији. Патријарх и министар Кнежевић су се сагласили да држава и Црква могу заједнички афирмисати значај руралног развоја наше земље.

Званичне посете

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је, 3. децембра 2012. г. у Патријаршији српској г. Мајкла Кирбија, амбасадора Сједињених Америчких Држава у Београду.

Патријарх Иринеј примио је 5. децембра 2012. у Патријаршији српској у Београду његову узоритост г. Зенона кардинала Грохолевског заједно са високопреузвишеним надбискупом г. Орландом Антонинијем, апостолским нунцијем у Београду, са сарадницима.

У одвојеним посетама Патријарх Српски је истог дана примио и г. Скипионеа Каневу, амбасадора Сан Марина у Београду, г. Јоханеса Игнера, ам-

Првојерарх српски примио је 12. децембра 2012. г. у Патријаршији српској у Београду председника ВТБ банке г. Андреја Костина, генералног директора Урал Вагон Завода г. Олега Сиенка, као и г. Александра Чепурина, амбасадора Руске Федерације у Београду.

Патријарх Српски у Гроцкој

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је, у недељу, 2. децембра 2012. г. Свету Архијерејску Литургију у Храму Св. Тројице у београдском приградском насељу Гроцка. Саслуживало је више свештеника и ђакона. Беседећи Патријарх је нагласио ко-

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј за „Блиц“

Патријарх српски Г. Иринеј у изјави за дневне новине „Блиц“ тврди да писмо, у коме се напада државни врх због политике око Косова и Метохије, није потекло од Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве.

— То писмо није од нас и Црква ће се оградити од написаног и објављеног писма, истакао је Патријарх Српски.

На питање новинара да ли је евентуално упознат ко је аутор и ко је медијима послао спорно писмо у коме се у осам тачака критикује државна политика према Косову и Метохији и Црква на груб начин ограђује од ње, Патријарх каже да не зна. „Не знам ни ко би могао бити аутор, нити ко је то наводно као став Цркве у име Цркве проследио медијима.“

Он је додао да су Црква, а и он, као Патријарх, исказали раније свој став о дешавањима на Косову и Метохији и политици која се спроводи у јужној српској покрајини. На питање да ли је против спровођења договорених споразума у Бриселу, Патријарх је одговорио: „Рекао сам свој став раније, не бих да га понављам. Овом приликом ништа више не могу да кажем.“

Извор: www.blic.rs

лика је важност заједничке молитве у Цркви што све оне који се окуне на Литургији чини децом Божијом, а све заједно браћом и сестрама по духу, где се кроз Јеванђеље које се чита чује реч Господња.

Јово Бајић

Патријарх Иринеј на слави

Дана 4. децембра 2012. г. свечано је прослављена слава београдског манастира Ваведења Пресвете Богородице, где је Његова Светост началствовао Светом Архијерејском Литургијом, уз саслужење свештенства Архиепископије београдско-карловачке.

У Саборној цркви

Патријарх српски Иринеј служио је, 9. децембра 2012. г. Свету Архијерејску Литургију у београдској Саборној цркви. Саслуживали су свештеници и ђакони овог храма, а појало је Прво београдско певачко друштво. После причешћа Патријарх Иринеј је служио помен блаженопочившем Патријарху антиохијском Игњатију.

Седница Организационог одбора

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј заједно са председником Републике Србије г. Томиславом Николићем председавао је 10. децембра 2012. године седницом Организационог одбора за обележавање 1.700 година Миланског едикта, у згради Председништва Србије у Београду.

Седница Организационог одбора величанственог јубилеја

1700 година Миланског едикта

Одлучили смо да дозволимо и хришћанима и свима другима слободу избора
и да следују вери којој би они желели...

(Милански едикт)

Милански едикт, први писани акт који је до-
нео слободу вековима прогоњеним хри-
шћанима, је донет у Медиолану, данашњи
Милано, 313. године. Акт је донео слободу веро-
исповести, као и повраћај конфисковане имовине
укључујући и имовину Цркве.

Долазеће 2013. године, сав хришћански свет обележиће и прославити 1. 700. годишњицу Ми-
ланског едикта. Тим поводом, 10. јануара 2012. године у Председништву Србије у Београду је одр-
жана седница Организационог одбора на којој је председавао Његова Светост Патријарх српски Г.
Иринеј заједно са председником Републике Ср-
бије г. Томиславом Николићем. Седници су при-
суствовали чланови Светог Архијерејског Синода
Преосвећени епископи: сремски Василије, бачки
Иринеј, шумадијски Јован, будимљанско-нишки
и јоаникије и нишки Јован. У раду Одбора
су учествовали и премијер Ивица Дачић, мини-
стри Владе Србије, амбасадори Русије, Италије,
Француске, Енглеске, Турске и Грчке, представници
верских и локалних јединица. Одлучено је
да обележавање овог великог јубилеја отпочне 17.
јануара и траје равномерно током целе године све
до 28. октобра 2013. Обележавање овог јубилеја
у нашој земљи ће се дешавати кроз мноштво ма-
њих свечаности које ће се преплитати и претапа-
ти из духовних сфера у образовне, из културних,
у научне... кроз туристичке програме, предавања,
премијере, научне скупове... Централна прослава
ће се одржати 6. октобра у Нишу, родном месту ца-
ра Константина имаће свечани и радни део и тра-
јаће неколико дана.

Патријарх Српски је на састанку Одбора рекао да
су припреме за прославу поводом годишњице Кон-
стантиновог едикта требало да почну много раније.
„Да није било Едикта, који је допринео развоју све-
та, науке и религије, свет би био много сиромашни-
ји“, нагласио је Првојерарх српски. Председник
Србије је подвикао значај предстојеће свечаности,
која подразумева и славље и обавезу. Николић је
додао да имамо могућност да представимо Србију
као цивилизацију достојну својих предака, која
је изнедрила великаната као што је био римски цар
Константин Велики, творац Миланског едикта.

На Одбору је договорено да се даљи организаци-
они кораци наставе по радним групама које ће би-
ти формиране на нивоу Владе Србије.

Олга Стојановић

Константин Флавије Валерије, потоњи цар Константин Први, рођен је 274. у Наисусу (Нишу), од оца Констанција Флора и мајке Јелене. После смрти оца 306. године војска га је прогласила за августа (савладара) северозапада Римског царства. Мада је био неупоредиво слабији, 312. је извођеава победу над савладаром Максенцијем. Бици је претходило виђење у сну часног крста са речима: „Овим побеђуј!“. Цар је у томе видео вољу Божију. Почеко је да гради храмове у Јерусалиму, Цариграду, који је по њему про-
зван Константинополь, Риму и Триру. Најве-
ћа заслуга му је, што је 313. донео Милански
едикт, којим је хришћанима дозволио сло-
боду исповедања вере.

Државно одликовање верским посленицима

Сретењски орден

Високо одликовање након дуго времена први пут је уручено и црквеним и верским делатницима.

Председник Србије г. Томислав Николић уручio је 6. децембра 2012. године, на свечаности у Председништву Србије, представницима традиционалних Цркава и верских заједница у Србији високо државно одликовање - Сретењски орден другог степена. Одликовање су примили: Високопреподобни Архимандрит Јован Радосављевић, жупник озачки и архипреубите подунавски Римокатоличке цркве г. Јакоб Пфајфер, бискуп г. Иштван Чете-Семеши из Реформаторске Хришћанске Цркве, као и г. Аца Сингер, почасни председник Савеза јеврејских општина Србије. Председник Србије је претходно уручио Сретењски орден првога степена почасном реису-л-улеми г. Хамдији Јусуфспахићу некадашњем београдском муфтији, за заслуге и лични допринос у развоју међуконфесионалне сарадње и верске толеранције, а поводом 45 година његовог рада у Београду. Орден Јусуфспахићу, је због лошег здравственог стања, уручен у Исламској заједници у Београду. Овој свечаности је присуствовао и Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј.

Изражавајући одликованим захвалност у име грађана, Николић је рекао: „Људи који верују у Бога не могу да буду лоши људи, а у Србији има места за припаднике свих конфесија“, изразивши при том своје уверење да су завршена времена када су вера и мантија раздвајале људе у Србији.

Овој свечаности су присуствовали Њихова Преосвештенства епископи: бачки Г. Иринеј и јегарски Г. Порфирије, апостолски нунције у Београду високо преузвишени г. Орландо Антонини, реису-л-улема Исламске заједнице Србије г. Адем Зилкић, муфтија београдски г. Мухамед Јусуфспахић, генерални викар београдске надбискупије г. Леополд Рохмес, др

Драган Новаковић у име директора Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама, представници Војске Србије, чланови дипломатског кора, те бројна родбина и пријатељи награђених.

Своју захвалност, поред других одликованих изразио је и Архимандрит Јован Радосављевић рекавши да: „Православна Црква, створена од свог Основача Господа Христа, није основана да буде изолована од света, него да по својој намени буде отворена према свету. Задатак вере је да се кроз њу људи науче добром и честитом понашању у животу. Да знају шта је грех и прљав живот недостојан човека, а шта живот испуњен врлинама и најбољим људским особинама, мио сваком добром људском бићу и користан друштву, дакле, и Богу и људима. Зато вера у сваком друштву и народу има своју узвишену и неопходну намену.“ Према његовим речима, без љубави и слоге ниједно људско друштво не може се надати напретку, и свештена лица прва морају да за то дају пример како би исто могла да очекују од грађана.

Сретењски орден је одликовање Републике Србије установљено 26. октобра 2009. године. Додељује се указом Председника Србије поводом Дана државности, а овогодишњим лауреатима је припао због дугогодишњег преданог рада на изграђивању верског споразумевања и сарадње, као и због неговање међуверске и међународне толеранције, а надасве, за опсежни хуманитарни рад у заједницама и пољима својих деловања.

Олија Стојановић

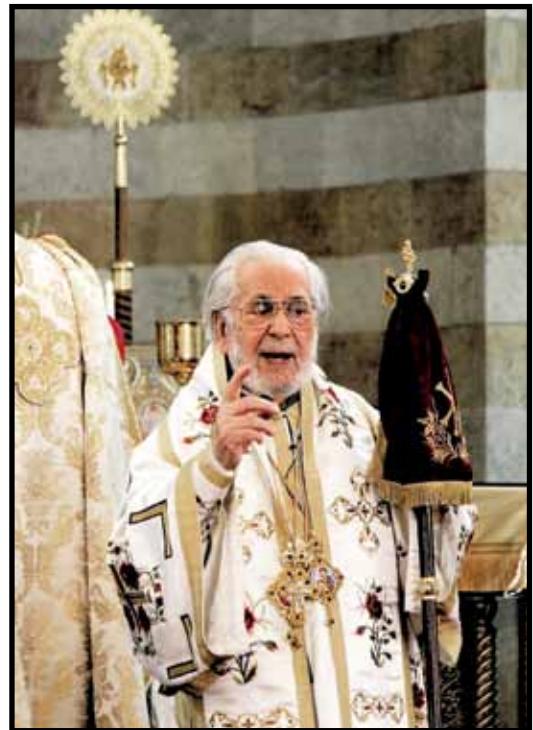
Преставио се у Господу Патријарх Антиохије и свега Истока Игњатије

Yболници Светог Ђорђа у Бејруту, 5. децембра 2012. године, упокојио се Патријарх антиохијски Игњатије IV – после доживљеног мозданог удара.

Патријарх Игњатије IV (Хазим) рођен је 1. априла 1920. у селу Мухарда близу града Хаме у Сирији. Године 1936. његова породица се преселила у Бејрут, где је он служио као чтец у олтару. Положивши монашке завете рукоположен је за јеројакона. Године 1945. дипломирао је на Америчком универзитету у Бејруту, а од 1949. до 1953. студирао је на Православном богословском институту Светог Сергија у Паризу.

По повратку у Либан, млади теолог са дипломом магистра рукоположен је у чин јеромонаха 1942. године. Био је један од оснивача утицајног Православног покрета омладине у Либану и Сирији, чији је циљ било све активније учествовање омладине у животу Цркве. Такође је био један од оснивача Синдезмоса (1953), у свету познате организације православне омладине. Године 1961. хиротонисан је за Епископа Палмире и Патријарховог викара, а следеће године послат је у манастир Баламанд за духовника и ректора новоосноване Богословије, која је 1988. уздигнута у Православни универзитет, први такве врсте на Блиском Истоку. Године 1970. будући патријарх је био изабран за Митropolита Латакије.

За Патријарха антиохијског и свега Истока изабран је 2. јула 1979. године, а устоличен је 8. јула исте године.

Написао је више богословских књига и велики број студија. Блаженопочивши Патријарх Игњатије је био почасни доктор наука Сорбоне, као и духовних академија у Петрограду (1981) и у Минску (2003).

Од 1970. године он је један од председникâ Светског Савета Цркава, а као Патријарх председавао је и Блискоисточним Саветом Цркава, где је посебно био активан у Комисији за дијалог са муслиманима.

У Москви је 2003. године добио награду за рад на свеправославном јединству.

Титула антиохијског патријарха гласи: Патријарх Антиохије и свега Истока. У његову јурисдикцију спадају Сирија и Либан, као и дијаспора, која је веома распрострањена у САД. Седиште антиохијског патријарха је у Дамаску.

Извор: Информашивна служба Српске Православне Цркве

Опело и сахрана Патријарха антиохијског Игњатија IV

Опело блаженопочившем Патријарху антиохијском Игњатију служено је у недељу 9. децембра 2012. године, у Саборној цркви Св. Николе у Бејруту. Опелом су началствовали Његова Светост Патријарх константинопольски Вартоломеј, Његово Блаженство Архиепископ кипарски Хризостом и Његово Блаженство Архиепископ албански Анастасије. У чину опела учествовале су и делегације помесних Православних Цркава, Митropolит хермопољски Николај

(Александријска Патријаршија), Митropolит филаделфијски Бенедикт (Јерусалимска Патријаршија), Митropolит волоколамски Иларион (Московска Патријаршија) Епископ моравички Антоније (Српска Патријаршија), Архиепископ нижњедунавски Касијан (Румунска Патријаршија), Митropolит лентехтенски и тсагерски Стеван (Грузијска Патријаршија) Митropolит лангадијски Јован (Јеладска Православна Црква), Епископ квебешки Иринеј (Православна Црква у

Америци). Стихире опела, које су по обичају Антиохијске Цркве пасхалног садржаја, певане су на арапском, грчком, црквенословенском, српском, румунском и грузијском језику.

У храму су на опелу присуствовали и председник Либанске Републике М. Сулејман, премијер-министар Либана Н. Микати, шефови и представници неправославних деноминација, руски амбасадор у Либану Александар Засипкин и остали чланови дипломатског кора акредитованог у Бејруту, мноштво свештенства, монаштва и верног народа из Антиохијске Патријаршије као и представници јавности Либана и Сирије.

На крају опела говорили су Васељенски Патријарх Вартоломеј, Његово Блаженство Архиепископ кипарски Хризостом и Његово Блаженство Архиепископ Тиране и целе Албаније Анастасије, који су се обратили члановима Светог Синода Антиохијске Православне Цркве изражавајући саучешће поводом смрти Првојерарха Антиохијске Патријаршије. Митрополит Иларион прочитао је телеграм саучешћа Његове Светости Патријарха московског и целе Русије Кирила. Саучешће Светом Синоду Антиохијске Православне Цркве је изразио и либански председник М. Сулејман. Почасни председник Папског савета за културу, кардинал Пол Пупар је прочитао телеграм саучешћа од папе Бенедикта XVI. Епископ моравички Антоније, представник Српске Православне Цркве на сахрани Патријарха Игњатија IV, прочи-

Телеграм саучешћа Патријарха српској Иринеја

Светом Архијерејском Синоду
Антиохијске Православне Цркве
Патријаршија антиохијска
Дамаск, Сирија

Поводом тужне вести о упокојењу Патријарха антиохијског и свега Истока, блажене успомене Г. Г. Игњатија, молитвено се сећамо Његовог возљубљеног Блаженства, предстојатеља свештеног трона патријарха антиохијских, који је целим својим животом достојно служио Господу и Спаситељу нашем Исусу Христу у изузетно тешким приликама, у којима се Антиохијска Црква и данас налази.

У име Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, укупне часне јерархије, богольубивог свештенства, преподобног монаштва и верног народа Српске Православне Цркве, као и у Наше лично име, изражавамо сестринској Православној Цркви Антиохијској Наше најискреније саучешће. Молимо се Спаситељу нашем Господу Исусу Христу, Који је Вакрсење и Живот, да подари покој племенитој души блаженопочившег Патријарха Игњатија и учини му вјечнују памјат.

Београд, 5. децембар 2012.
Патријарх српски
+Иринеј

тао је телеграм саучешћа Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја.

Потом је делегација са члановима Светог Синода и епископатом Антиохијске Православне Цркве са ковчегом покојног поглавара отпутовала из Бејрута у Дамаск. У понедељак, 10. децембра 2012. тело блажене успомене Патријарха Игњатија свечано је сахрањено у крипти патријараха антиохијских, која се налази у Саборном храму Вазнесења Господњег у Источном Дамаску.

Избор мјестобљуститеља је одржан у петак, 7. децембра 2012. у баламандском манастиру Кура, на северу Либана. Митрополит Сава (Еспер) је изабран за мјестобљуститеља (*Locum Tenens*) трона антиохијских патријараха. Либански државни функционери су прогласили дан опела за дан жалости у граду и истакли да је одлазак овог верског великодостојника велики губитак за читав регион.

Бејрућ,
11. децембар 2012. године.
Еђ. моравички Антоније

Округли сто: Религија и изазови плуралистичког друштва

Научни скуп о религији у савременом друштву

YБеограду је, 8. децембра 2012. године, у организацији Хришћанског културног центра и Задужбине Конрад Аденauer, одржан трећи у низу округли сто из циклуса *Религија у јавном, политичком и друштвеном сектору*, под називом „Религија и изазови плуралистичког друштва“. Чињеница да је наше друштво много мање традиционално, а због глобализације и интеграција више плуралистично него што се мисли, те да постоје бројна питања за која су потребни одговори због нових изазова који су пред нама, разлози су за организовање оваквих сусрета. Мотив организатора за одражавање овог скupa је уверење да улога хришћанских вредности може бити веома важна за изградњу друштва које почива на вредностима слободе, достојанства људске личности и поштовању неотуђивих права сваког појединца.

Отварајући округли сто, испред Хришћанског културног центра, отац Вукашин Милићевић је рекао да је ХКЦ „плод визије покојног професора Радована Биговића и да је скуп посвећен њему као својеврстан допринос утврђивању његовог спомена у нашем друштву јер је он том друштву много више потребан, неголи што је оно њему“.

На скупу су учествовали стручњаци из верских заједница, научног и универзитетског живота и невладиних организација из Србије, Босне и Херцеговине и Хрватске. Говорили су: проф. др Жарко Пуховски (Филозофски факултет, Загреб), др Борис Беговић (Центар за либерално-демократске студије, Београд), др Мирко Благојевић (Центар за религијске студије Института за филозофију и друштвену теорију, Београд), проф. др Дарко Ђого (Богословски факултет Св. Василија Острошког,

Фоча), др Борис Гуњевић (Теолошки факултет „Матија Влачић Илирик“, Загреб), велечасни Андреј Ђуричек (Римокатоличка црква, Београдска надбискупија), уз модерисање проф. др Часлава Копривице (Факултет политичких наука, Београд) и доц. др Давора Џалта (Институт за студије културе и хришћанства, Београд).

Тема скупа је размотрена са становишта теологије, философије, економије, социологије, политикологије и других научних дисциплина. Представљена су гледишта о следећим темама: „Моралне основе савременог политичког плурализма“ (Пуховски); „Либерализам и плурализам“ (Беговић); „Религиозност и религијски плурализам“ (Благојевић) и „Какву улогу могу да имају/имају религије у плуралистичком друштву – хришћанска перспектива“ (Ђого, Гуњевић, Ђуричек).

На скупу је испитан однос традиционалних религија и одређених аспекта савременог друштва, јер се често говори о напетости између тих феномена. Тако је наглашено да „то што не делимо заједничке вредности, не спречава нас да делимо склоност да прихватамо демократске процедуралне принципе“ (Пуховски), као и да „плурализма има вредност по себи, јер је он заправо амбијент врлине која је заједнички именитељ свих врлина, а то је слобода“ (Милићевић).

Скуп су одликовале плодне и емотивне расправе, а примећено је да је овом приликом слободније разговарано о питањима које све тиште, а која су јако мало присутна у јавном дискурсу. Организатори су највиши и зборник излагања са сва три округла стола којим би био заокружен овај циклус.

Данко Старахинић

120-ГОДИШЊИЦА Српске књижевне задруге

СКЗ – Културно-духовни сабор српског народа

Славица Лазић

Оместу и значају наше најстарије издавачке установе од изузетног националног значаја, Српске књижевне задруге, најбоље говоре речи њеног првог председника, који је два пута обављао ову дужност, Стојана Новаковића, које је изговорио на Првој скупштини СКЗ, 22. маја 1893. године – да су оснивачи Задруге „остављали на страну све што би нас могло делити“, да би с друге стране „јаче потражили оно што нас може зближити и саставити“ – што је остала идеја водиља за рад једне од најзначајнијих културних институција српског народа која ове године прославља стодвадесетогодишњицу свог оснивања. Идеја да се српска књижевна мисао простире у свакој српској кући и да је јединство српског културног простора један од основних услова напретка српског народа остаје залагање од кога се није одступило до данас.

На свечаној академији одржаној 26. новембра у Народном

позоришту Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј истакао је, честитајући члановима СКЗ, гостима и публици велики јубилеј, да је „ово велики догађај и велики празник за свеукупну српску књижевност и културу“ и подсетио да је „СКЗ преживела и надживела бројне ратове и остала дубоко укорењена у бити српског народа. Како и не би, кад су је чиниле најмудрије српске главе и дан данас је чине“. Подсећајући на значај СКЗ за развој српске културе, језика и ћирилице, Патријарх Иринеј је истакао да је делатност Задруге била усмерена на издавање вредносних дела домаћих и светских књижевника, научника и уметника која су дала допринос просвећивању српског народа, чиме је СКЗ практично имала улогу културно-духовног сabora српског народа, који живи подељен у расејању.

Седамнаест најугледнијих српских писаца, научника и државника основали су СКЗ

29. априла 1892. године у згради тадашње Српске краљевске академије у Београду. То је истовремено и година рођења српског нобеловца Иве Андрића, који је био једини доживотни председник ове значајне културне институције, чија се делатност везује не само за издаваштво, већ и за научноистраживачки рад у областима књижевности, науке и уметности. Њени оснивачи били су Стојан Новаковић, Јован Јовановић Змај, Љубомир Ковачевић, Љубомир Стојановић, Андра Гавriloviћ, Светислав Вуловић, Милан Ђ. Милићевић, Љубомир Јовановић, Милан Јовановић Батут и најугледнији српски писци, који су књигом и пером обележили време. Да су само еминентни српски књижевници, критичари и песници могли бити следбеници оснивача Задруге, можда најсликовитије објашњава Иво Андрић, који, сећајући се времена када је објавио своју прву књигу приповедака и за њу ➤

добио награду Српске краљевске академије, каже „да је 1924. године било теже ући у Српску књижевну задругу, него у Царство Небеско“. Бригу о литељарној баштини и савременој српској књижевности наставили су да воде Јован Скерлић, Симо Матавуљ, Исидора Секулић, Вељко Петровић, Војислав Ђурић, Добрица Ђосић, Десанка Максимовић, Меша Селимовић, Слободан Селенић, Васко Попа и мноштво писаца који су својим делима носили пламен просвећености и помогли да СКЗ остане доследна својој мисији. Може се са сигурношћу утврдити да су сви релевантни књижевници у историји српске литературе били аутори СКЗ, а сваком српском писцу и научнику била је част да му се дело објави у Задрузи. Карактеристични знак по коме се препознају чувене Задругине библиотеке из радија је један од највећих песника Ј. Ј. Заја. Омиљени песник је те 1892. године утицао да се у СКЗ учлаши и Никола Тесла, који је био у краткој посети престоници.

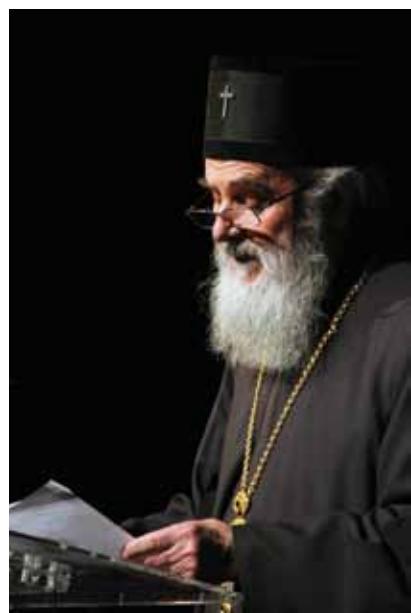
Чувене плаве корице плавог „Кола“ су носили у уму и сећању многи Срби којима је на срцу била љубав према својој отаџбини. Плаво „Коло“ је најзначајнија библиотека СКЗ кроз коју је подизан дух појединача и српског друштва до тачке самоспознаје културних, духовних, философских и уметничких вредности националног бића. У овом колу је похрањена

наша историја, култура, наука, књижевност и уметност кроз дух традиције, али и дух савремености. И као што је на свечаној академији истакао актуелни министар за културу у Влади РС Братислав Петковић, СКЗ је настала захваљујући томе што је српска интелектуална елита, без обзира на различите политичке опције, имала заједничку визију да културно, духовно и научно уједињује Србе а да се то најбоље може остварити преко јединства српске културе.

СКЗ је од оснивања до данас друштво чланова које извршава оснивачки програм из 1892. године и не представља ни друштвено, нити приватно предузеће. Задруга је организована је тако да њеним радом управљају њени чланови по угледу на стваре породичне задруге, кроз дух узајамне присноти и активности појединца зарад користи друштвене заједнице, – објашњава управница Нина Новићевић. Основачи, улагачи и добровори чине чланство Задруге, уз поверенике и сакупљаче претплате на књиге које имају јасан национални задатак – да кроз објављена дела негују и развијају како традицију тако и значајна дела модерне. Захваљујући многобројном чланству које је егзистирало у више држава Задруга је у кризним временима била национална институција која је окупљала српски народ преко дела књижевности која су прожимала и надахњивала све поре народног и друштвеног живота и практично имала колико културну, толико и друштвену улогу.

Између два светска рата Задруга је имала 10.000 чланова, док их је данас тек око 1.000.

Најзначајнија библиотека српске културе и књижевности у целини је

„Коло“ – основана 1892. године – која се бави објављивањем дела српске и светске књижевности, науке, историје и историје уметности од најстаријих времена до данас. То је уједно и једна од најстаријих живих европских библиотека. Вреди забележити да је у првом редовном „Колу“ објављено седам књига, а прва објављена књига је *Живош и прикљученија* Доситеја Обрадовића. Обзиром да је успешно бранила све три одреднице – да је Српска књижевна задруга и да је доказала да је одана свом народу, тиражи су се увећавали сразмерно повећању броја претплатника „Кола“ и увећавању броја чланова Задруге. А читалаца је било у свим крајевима у којима је живео српски народ. Уочи Првог светског рата „Коло“ је штампано у фантастичних 11.000 комплета, а чланови су већим делом били изван граница тадашње Србије. Љубитељи књиге и писмен свет радо се учлањивао у СКЗ. Ова година остаће забележена по 103. објављеном „Колу“, што чини укупно 690 књига са препознатљивим плавим корицама. Бележи се неколико вишегодишњих застоја у издавању плавих „Кола“. Током Првог светског рата и у периоду до 1920. године СКЗ није штампала књиге.

Нина Новићевић, управник СКЗ:

– Данас је Задруга на прекретници – друштва, школе, епохе. Ова епоха, школа и друштво, поготово млади човек умногоме нису припремљени за племените циљеве којима Задруга тежи, нити за средства којима их остварује. Задатак је и Задруге и државе да омогуће препознавање и приближавање једних другима. Уверена сам да ће култура, наука и лепота књижевности из Задругиних књига бити потребни и будућим читаоцима.

На који начин ће СКЗ развијати српски језик и ћирилицу у новим друштвеним околностима које угрожавају националну културу?

– Медији, књиге, новине, фирме – масовни произвођачи и потрошачи латинице јачи су и бројнији, али ћирилица има дубоку не само националну и духовну, него и психо-емотивну снагу, коју ствара колективно памћење искона народа и његове душе. У коме год се пробуди патриотски и митски слој, активираће се и писмо. Задруга већ 120 година штампа књиге ћирилицом – њен допринос ћирилици произилази из уверења да највредније књиге треба штампати најдрагоценјим писмом.

Каква је сарадња СКЗ и СПЦ и на који начин могу још снажније да образују и одуховљују читалачку публику?

– Задруга и Црква, свако на свој начин, раде на истом послу – просвећују народ, поготово нове и младе генерације. Наше поверење и разумевање се више подразумева него што се јавно испољава. Данас, додуше, кад је сарадња лака и потребна, наша Црква се

масовно бави сопственом издавачком производијом, тако да је остало мало простора за усаглашавање и сарадњу, али је и та сарадња сада већа неко икада раније. Наше епархије би, са своје стране, могле да помогну у ширењу Задругиног чланства – некад су свештеници били највећи поверилици и пропагатори Задругине мисије.

У којој мери су дела српских теолога и писаца који се баве духовним темама присутни у издаваштву СКЗ?

– Религија је, поготово српска теолошка мисао, важан сегмент укупне културе, па и књижевности и историје српског народа. У том смислу, Задруга је отворена за књижевно-историјски и научни аспект вере – сразмерно осталим областима. У последњој деценији можемо се похвалити низом издања о којима ме питате. Пре свега ту су *Васељенски сабори*, *Мисли Светих по Јустину Ђелијском*, *Одабране песме Св. Григорија Богослова*, као и ауторска дела наших владика – црногорско-приморског Амфилохија, захумско-херцеговачког Атанасија, канадског Георгија...

Тзв. Комесарска управа је током Другог светског рата штампала два „Кола“, са укупно 12 књига, које су после рата под јаким утицајем комунистичког режима избрисане из Задругине библиографије, да би 2004. године биле у њу враћене. До 1958. године СКЗ штампа своја издања тешко и са муком и под присмом тром комунистичког режима. Ипак, најзначајнији писци СКЗ шездесетих и седамдесетих година прошлог века су даровити и храбри књижевници – Меша Селимовић, Милош Црњански,

Матија Бећковић, Милован Данојлић, Љубомир Симовић. А један од најпоштованијих чланова СКЗ био је Патријарх српски Павле који се ревносно, већ током јануара месеца, распитивао како да уплати чланарину и био међу првима који је узимао управо изашле књиге едиције „Коло“.

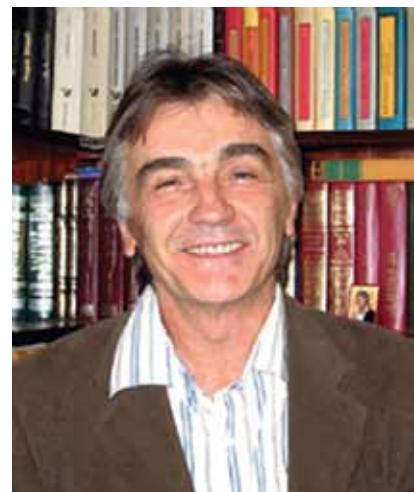
После Другог светског рата, у сарадњи са Матицом српском из Новог Сада, СКЗ штампа капитално издање *Српска књижевност у сино књића*, а друго допуњено издање излази 1972.

Издавачки подухват века је штампање *Историје српског народа*, књиге I–X, која представља најновију и најпотпунију историју српског народа, чији су аутори највећи стручњаци у области историје, уметности, књижевности, социологије, језика. За свој рад на пољу издаваштва, као установа културе од посебног националног значаја, СКЗ је награђена 1992. Орденом Светог Саве првог степена, који јој је доделио Његова Светост Патријарх српски Господин Павле.

Разговор са Владимиром Меденицом,
философом, преводиоцем, издавачем

На трагу руских боготражитеља

Разговарао Блајоје Пантелић

Православље и начин на који су хришћанску мисао проносили и развијали руски философи увек тврди да само у љубави могу истински постојати и да само ако волим и други могу истински постојати.

Широј јавности сте познати као преводилац и издавач књига руских религијских философа. Најпознатија едација коју уређујете је, свакако, *Руски боготражитељи*. Пре него што пређемо на нека практична питања, треба рећи шта је „религијска философија“. Берђајев је сматрао да се „религијска философија“ разликује од теологије и да је специфично руска творевина духа. Какав је ваш став по овом питању?

– Управо у самом називу постављена је њена разлика у односу на теологију и сву дотадашњу философију. Она се разликује од теологије, јер је философија, али се разликује и од философије будући да јој је припадна вера. Она је творевина рускога духа, тј. Духа – како он проговара кроз руску душу. Ако су философија и схоластичка рационалистичка теологија до појаве руских мислилаца биле затворене у питање *Шта?* (чувена три Кантова питања: *Шта моју да знам?* *Шта треба да чиним?* и *Чему моју да се надам?* спојена у једно питање: *Шта је човек?*)

затварају круг питања западне философије и тиме јој намењују судбину некаквог философског уробороса који пројдира самог себе – безличност исфорсирана у тим питањима је више него наметљиво очигледна), онда, почев од првих руских мислилаца 19. века, као православних философа, Хомјакова и Киријевског, сва питања, па чак и она која се дотичу тобожњег света објекта, треба да буду (иако то још експлицитно нису, али имплиците, латентно – јесу!) постављена у форми *Ko?* Ако ћемо право, у сваком питању неке будуће философије вере мора одјекивати личносни карактер онога о коме се пита, па макар то биле и стихије природе. Уосталом, у Светом Писму ни оне нису безличне јер оно што је логосно, што може да изрази своју побуну и да буде послушно, не може бити безлично, а сетимо се само како у Писму збори читава твар након човековог пада! Руски мислиоци никада нису читали Свето Писмо алегорјски, у пренесеном смислу или метафорично, него буквально или символич-

ки, схватајући јединији симбол не као знак неке друге реалности, него као саму стварност, сам највиши живот који нас у нашем пролазном животу и уобличава као бића достојна вечности. Читати и, уопште, разумевати Свето Писмо и чињенице хришћанског живота као алегорије и метафоре, и то разумевање узимати као истину, није ништа друго до један убиствени протестантизам који у крајњој линији мора доћи до закључка да Бог не ствара живот него смрт, да Бог ствара предмете, мртве објекте, да Бог није створио слободан живи свет, него бездушне ствари које се везују у некакве механичке, каузалне и прагматичне агрегате, да Бог није створио личност него индивидууме. То што је Божија творевина умртвљена, то је друга прича, последица нашег пада, али ми, наравно, треба да радимо на обнављању, вакрсавању читаве твари, која, речено је, вапије и стење све до данас, а не на њеном даљем умртвљавању, механизирању, експлоатисању, како то иначе радимо као слуге демонских сила а не

слободни синови човечански и створења Божија. Елем, Кантона питања у кључу православне религијске философије морају бити преформулисана и постављена, да тако кажем, субјектно а не објектно, као питања која заиста отварају могућност за истинско општење са људима, Богом, васељеном у целини као са личностима и личносним реалностима, а не тек за пуку комуникацију зарад искоришћавања не само природе него и других људи, па и самог Бога, тачније, идеје Бога, наиме: *Која моју да знам, уйознам? Зарад која треба да радим, коме треба да чиним или учиним? Кome моју да се надам?*, питања која сва врхуне у једном питању: *Ко је човек?* Признаћете, разлика између ових питања је суштинска, као да се збива један нови коперникански преокрет. Показује се да Кант у суштини и није извршио преокрет од објекта на субјект, јер се и о субјекту пита *Шта*, као што се пита о (сваком могућем) објекту, а камоли од субјекта на личност, што је следећи корак на путу разбијања окова објективизованог света и долажења у предворје питања о правом смислу (истини) бића на које је одговор у живом непосредном искуству вере, тј. самом Истином посведоченог предања, већ унапред дат.

У чему је специфичност руских боготражитеља, по чему се разликују од других?

– Одговор на ово питање је већ практично дат у претходном, наиме, основно њихово полазиште је самосведочење Истине кроз речи Богочовека Исуса Христа: „Ја сам Пут, Истина и Живот“, кроз схватање Логоса јеванђелисте Јована као Слова Божијег, Цркве саме, Саборности. Чини се као да је Хомјаков само на словенски језик превео Јованов Логос када је суштину православне вере одредио као саборност, одн. слободно јединство у љубави, за разлику од ка-

толичанства као јединства без слободе, и протестантизма као слободе без јединства. Личност је Истина, и то личност Богочовека Исуса Христа. А о Њему се не може питати у форми *Шта* већ увек у форми *Ко*. Зато је и питање Пилатово: *Шта је истина?*, постављено пред лицем живе Истине, не само апсолутно бесмислено са становишта хришћанске свести, већ и са становишта те исте свести и изузетно опасно – овде се империјална охолост показује у свом сатанском наличју јер управо то презирво *Шта?* читав свет Богом створеног живота претвара у мртви објекат вредан искључиво зарад експлоатације, зарад интереса обоготоврене империје или некаквог тобожњег надљудског бића или смисла. Тако се у релацији средство-циљ, читав свет и све што живи у њему претвара у пуко средство неког вишег циља, рецимо, светле будућности која, истина, више није комунистичка, али је европунионистичка. Сетимо се да је Достојевски одбацио свако „срећно друштво“ ако је оно изграђено на сузици макар једног јединог детета. Човек никада не сме бити средство, већ увек циљ. Само тако човек, и у свом деловању, и у деловању других, може бити личност. У противном, сви људски односи биће само пројава јединствене, опште релације господар-роб. То *Шта?* објективизује и самог Бога, претвара га у безлично биће, у пуку ствар, малтене некакав издвојени и од свега изоловани индивидуум, па макар по својим, разумом му прикаченим, атрибутима, тај индивидуум био и свемогућ и вечан, свезнајући, преблаг и свеблаг. Упркос свим тим атрибутима, он је ипак ништаван. Бог као објекат је апсолутно ништавно биће, некакав философски, апстрактни бог, милионима светлосних година удаљен од живог Бога Тројичне вере, уосталом, бог непостојећи за Свету

Тројицу. Треба овде отворено рећи чему учи руска религијска философија. Управо ономе што је, на трагу Светих отаца, у веку просвећености и утопија свих врста, од комунистичке до европунионистичке, било потребно јасно и гласно рећи, наиме, да православна вера није монотеизам, као јудаизам или ислам, као, на крају крајева, папизам који је догмат о Тројици у ствари суспендовао једном земаљском пирамidalношћу, тј. догмом, учењем, или шта ли је већ, о непогрешивости папе, а тиме озаконио субординацију господар-слуга каква постоји у јудаизму и ислamu, већ да је православна вера Тројична и Богочовечанска, дакле, вера слободних и равноправних бића, чланова заједнице као личности, вера *саборна!* А логос и јесте, како је то и Мартин Хайдегер у свом *Уводу у метафизику* закључио, у свом извornом значењу управо некаква сабирајућа сабраност. Та сабирајућа сабраност је код Хайдегера философски безлична, али је много пре њега, у логосном Јовановом сведочењу самога Логоса, она лична, дата у лицу светlosti у тами, Јагњета Божијег, Сина Божијег, Новог Адама, Исуса Христа који својом појавом управо сабира, слободно сабира, као у себи већ сабран, тројичан и богочовечан, апостоле нове Цркве, новог Богочовечанства.

Прећимо сада на нека практична питања. Од када датира едиција *Руски боготражитељи*, колико је наслова до сада објављено и које сте важније аутопубликовали у српском преводу?

– Од самог почетка мог бављења издаваштвом. У едицији *Руски боѓотражитељи* објављено је преко 60 наслова, чиме су мање-више обухваћени сви најважнији актери руске религијске философије 19. и 20. века, почев ➤

од Хомјакова, Чаадајева, Фјодорова, Соловјова, Леонтјева, Розанова, преко Франка, Берђајева, Флоренског, Булгакова, Зењковског, Лоског, Флоровског, Иљина, Шмемана, Левицког па до савремених аутора који свој поглед на свет граде на идејама класика руске философске и богословске мисли С. Хоружија, С. Семјонове, А. Гачеве и В. Вараве. Када се узму у обзир и „побочне“ библиотеке, број дела руских религиозних философа објављених под мојим уредништвом премашује 120 наслова, укључујући и капиталну *Енциклопеђију руске философије*, која представља својеврстан врх овако оријентисаног и усмереног издаваштва. Тако да ми сада, када се сабере све што су из ове области урадили и други издавачи, имамо на српском језику практично сва најважнија дела руске религијске философије, осим неколико битних наслова Розанова, Булгакова, Карсавина, Флоренског и Иљина, који се налазе у процесу превођења. Када се и ти наслови објаве били бисмо практично једина земља на свету која својим читаоцима може да понуди све богатство читавог једног до сада, а и сада још многима „непознатог мисионарног континента“ како се једном приликом о величини руске религијске философије изразио академик Никола Милошевић.

Колико нових издања сте представили на овогодишњем сајму књига у Београду?

– Десетак. Неколико из области књижевности (опет углавном руске, и то оне из времена „Сребрног века“ који је, да тако кажем, литературни аналогон „Руској духовној ренесанси“ с почетка 20. века), а затим веома значајну књигу Владимира Вернадског, великог руског научника чије су заслуге за науку по многима равне Ајнштајновим, *Биосфера и Ноосфера*, књигу која у извесној мери научно

поткрепљује претпоставке Фјодорова и руских космиста. У едицији *Руски бојотражишељи* објављена је књига Павла Флоренског *Појам Цркве у Светом Писму*, која нам показује о каквом се генијалном ствараоцу ради. Наиме, ову синтезу о Цркви, којом би могли да се подиче многи међу најугледнијим теологизма, Флоренски је написао као студент треће године Богословског факултета.

Шта тренутно припремате за штампу?

– До Божића би требало да се у библиотеци *Руски бојотражишељи* појаве још две значајне књиге: *Руски мислиоци и Европа* В. Зењковског, књига у овом тренутку преко потребна пошто, по мом скромном мишљењу, овој обузетости Европском унијом и овом европентузијазму треба додати мало дисонантних тонова како сувише једнолична музика не би вређала слух, а богами и повећу количину расола како ова опијеност евроунионизмот не би трајно оштетила пре свега радно, вољно, осећајно, разумско, стваралачко и слободно човеково биће, које има истанчану моралну и правну свест, и пошто она на један потпуно смирен начин, без икаквог ресантимана и mrжње према Западу, на против, показује до које мере истинска православна мисао може бити толерантна, и тиме узорна управо за оне који машу заставом толеранције, колико држи до свога, али уважава и туђе, колико је ненаметљива захваљујући управо својој тројичности и богочовечности уз захтев уважавања равноправности свих постојећих култура, па тако и образца заједничког и привредног живота. Друга књига је *Религиозни смисао философије* Ивана Иљина. Такође ускоро треба да се појави и други том велике трилогије *О Богочовечансству* Сергеја Булгакова, књига о Светом Духу,

Утешиштељ, коју радим заједно са Православним богословским факултетом.

Ваш базични философски став изразили сте максимом Волим, dakle, постојимо (*Ато, ergo, sumus*). У којој мери Вас је хришћанска мисао инспирисала да дођете до те поставке?

– У пуној мери. Православље и начин на који су хришћанску мисао проносили и развијали руски философи увек, у ствари, и у свако време, тврди баш то, наиме, да само у љубави могу истински да постојим и само ако волим могу и други истински постојати. Бог јесте љубав, стога и ја, као онај који љуби, у дубини свога постојања као богоподобно биће, једино у љубави имам тачку своје извесности, архимедовску тачку ослонца са које је могућ сваки преобрађај, само у љубави имам истинско средиште своје личности, које окупља, сабира све друге душевне моћи, и сама чула, и сам разум, и саму вољу, и чини ме пуном личношћу, наспрот Декартовом рационализму израженом у максими *Cogito, ergo, sum*, ситничавом енглеском емпиризму или, пак, немачком волунтаризму. Само у љубави је могућа велика синтеза, могуће је истинско сазнање и општење, само у љубави је могуће рађање, ширење и уздизање заједница. Само је љубав истинска производивна снага, која је кадра да обједини све „душевне моћи“ и да их усмери на пут истинског стварања. Ту философија заснована на разуму, на вољно-прагматичном елементу, на разумско-вољној самоизвесности и самопотврђивању нема шта да тражи, управо ту декартовско *којишто* показује сву своју парцијалност, недовољност, управо се ту разоткрива суштинска јавност сваког пута који полази само од једне човекове способности, а не од целине – не живи, не ствара, не рађа! Јер тамо

где искључиво разум суди мора бити докинуто свако лично-сно постојање, баш као што то мора да се додги и тамо где се ирационална воља поставља као суштина свега. У немачком волунтаризму све на крају мора бити одређено као воља за моћ, сирова сила, снага и власт. Шопенхауерова Воља логично постаје Ничеова Воља за моћ, а ова опет, сасвим логично, не-мајући коректив у нечemu што је много шире и свеобухватније од ње, постаје целат управо над оним што је свеобухватније од ње – бићем у целини. А то биће у целини, тако уче руски религиозни философи, није ништа друго до саборност, личност, саборна личност. Само је оно биће личност које поседује егзистенцијално средиште за патњу и радост, за љубав, које поседује срце. Зато православну руску философију можемо назвати и метафизиком срца. Ум који је сишао у срце, зар то није идеал сваке молитвене праксе, зар није пуноћа нашег бића, где су и разум и ум, и око и ухо, и воља и сва наша осећања, наша ма-шта и способност за песничке узлете, прожети љубављу, зар није управо у томе и основа и смишо нашег постојања. О срдачном сазрцању говорио је и Иван Иљин и мислио управо на ум у срцу. Срце је средиште, срчица људског бића, она осећај-на снага која оплемењује и наш разум и нашу вољу и усмерава их на унапређење бића у целини, на стваралачки однос према читавој твари, на образовање и преображавање себе и дру-гих. Јубав и јесте оно што омо-тујује саборност и што бива у пуној мери испољено управо у саборности. Идите и множите се – тиме је потпуно одређено човеково позвање, унутрашњом заповешћу љубави он бива во-ђен и на свом телесном, да тако кажем, и на свом духовном пу-ту. Зато православни философ и мора као тачку извесности, као оно што се једино несумњиво

потврђује, основу самоспознаје и спознаје, свести и самосвести поставити максиму, аналогну декартовској, *Ато, ergo, sumus* – чиме се постојање и смисао по-стојања поставља у ономе што је једино важно, што је Бог сам – у љубави. Само је љубав она стваралачка сила која од мене и од других чини истинска бића, праве саборне личности достој-не спасења, само љубав пробија границе времена, само она пева вечну песму која трансцендира смрт и пролазност, која премо-шћује Лету, реку заборава. Само љубавно осећање сада је у осно-ви философског достојанства – филија. Сама нам философија говори непосредно о карактеру те филије и о бићу те Софије. Под утицајем немачког волун-таријзма овде се филија преводи као тежња, а софија као знање, па се добија философија као тежња ка мудрости, још горе, пре-ма знању, па је онда философија некаква метафора а не реч ко-ја својим буквальным значењем указује на своју суштину. Тада буквализам је у руској мисли, која нема само хеленске него и старозаветне и новозаветне, дакле, хришћанске корене и довео до ваквога философије. Ако парофразирамо Хајдегера, западна философија борави не само у забораву или самозабораву битка, него је она, заједно са самим Хајдегером борави-ла и још борави у забораву или самозабораву себе саме, свога сопственога имена, саме сво-је суштости. Тада самозаборав је нарочито био изражен (и још увек је) код наших епигона. Код нас никаквога „батргања“ за разлику од Запада, где је чи-тава егзистенцијалистичка или егзистенцијална философија представљала покушај да се мисао „избатрга“ из живог bla-та кантовске постхоластике и хегеловске постдијалектике, осим, у суштини јаловога, пост-модернистичког „батргања“, није било. Елем, филија озна-чава наглашено танану љубав

у којој је могуће да многи воле једнога, и један да воли многе а да никакве недостојности и непристојности ту не буде. Филија се разликује од ероса, она је бестрасна или не и безосећај-на, напротив, она воли Мудрост и допушта да и други Мудрост воле, она није природна, посе-сивна као еротска љубав, она је саборна, логосна. А Мудрост-Софија је плесала пред Богом и у Богу. Све што је пред Богом и у Богу плесало јесте живо и лич-носно. Она је живи Божији лик који се као сама величанствена Софија указује онима који љубе мудрост. Софија је муга фило-софа, њихово вечно надахну-ће. И Софија Божанска воли све оне који је филијском љубављу љубе. Дакле, ако је у западној философији био наглашен разумски или вољни аспект те нај-више „дисциплине“ духа, онда је у руској философији првен-ство добио – иако се философија увек изражава у форми ми-шљења – филијски, личносни, осећајни моменат, као што то, уосталом, и доликује руској душевности, и не само руској не-го и нашој, српској душевности, нашем Православљу.

Верска настава – пут ка Цркви

Литургијска димензија православне веронауке

– трећи део –

Прошојереј-страврофор др Владимир Вукашиновић

Катихете понекад забораве на то да ми припадамо Цркви Васкрслог Христа који је, међутим, истовремено и смирени и страдали Месија, рањени Исцелитељ који узима на себе грехе света и који је дошао да служи а не да му служе (Мт. 20, 28) и представљају га, представљајући себе, на сасвим другачији начин.

За успех наше верске наставе од пресудног је значаја и то како ћемо ми представљати Христа односно Цркву нашим ђацима. Мишљења смо да овде вреба једна опасност које нисмо увек свесни или која постаје болно очигледна свакога пута када нас доведе у неку ситуацију у којој нисмо морали да будемо.

Овде је реч о томе да катихете понекад забораве на то да ми припадамо Цркви Васкрслог Христа који је, међутим, истовремено и смирени и страдали Месија, рањени Исцелитељ који узима на себе грехе света и који је дошао да служи а не да му служе (Мт. 20, 28) и представљају га, представљајући себе, на сасвим другачији начин. Ту треба имати на уму месијанску теологију Пророка Исаје из 53. главе његове књиге управо ону коју Црква није без дубоке основе и озбиљног разлога уткала у чин Проско-

мидије током резања агнеца из профоре тако на христолошки начин протумачивши ове Исајине стихове.

Тријумфалистички приступ, приступ милитантни, приступ који претендује на било коју и било какву врсту непогрешивости није ни добар ни истински плодоносан за Цркву.

Катихета, рецимо то тако, није самим тим што је катихета најбољи, најморалнији, најправеднији човек у наставничком колегијуму који, при томе, има у свом власништву сву истину о Богу, свету и човеку и због тога захтева првенство у свему.

У чему он опет (треба да) првенствује? У спремности да сва истина о Богу, свету и човеку коју заиста баштини Црква којој припада сваким даном постаје његова не само на уснама него и у срцу, да усваја Предање и чини га изразом свога бића.

Због чега ми од человека кога крштавамо или од кума, ако је дете у питању, тражимо да прочита или изговори Симбол вере? Да би вера Цркве постала њихова лична вера. У старији су кандидатима за крштење након одређеног времена проведеног у поукама предавали Симбол вере да га науче најзуст. Они су га после изговарали пре крштења и на тај начин показивали да је вера Цркве постала њихова лична вера. То не важи само за Крштење то је један целожivotни процес, кажимо не лепим речником савременог школства – императив перманентног образовања. Катихета треба да првенствује у покајању, препознавању и признавању своје кривице, исправљању сопствених грешака, трпљењу последица... Та храброст на покајање је велики пример свету који истовремено од покајања и реалног самосагледавања успаничено бежи

али истовремено има огромну потребу за тим. Од седења на климавом и лажном престолу непогрешивости нема никакве суштинске и дугорочне користи а штете су огромне.

Молитвена веронаука

Верска настава мора да обухвати поред оних, да кажемо познатом мишљу, речи од Бога и речи о Богу и речи упућене Богу, молитву. Усвајање молитвеног односа према Богу, не само храмовско-богослужбеног, него и оног у клијети срца,

изван храма, у дому и на сваком другом месту (не можемо га назвати приватним јер то не постоји у хришћанству а када га назовемо личним нисмо га довољно разликовали од храмовног пошто је и оно лично), један је од суштинских циљева верске наставе. Све друго што учимо и чему подучавамо само је припрема за ово искуство, само нас води ка њему. Зато је личност катихете пресудна. Да би друге одушевљавао за молитву и учио молитви, он сам мора да буде човек молитве. Уколико он ни-

Верска настава мора да обухвати поред оних, да кажемо познатом мишљу, речи од Бога и речи о Богу и речи упућене Богу, молитву.

је такав, уколико његово настројење није молитвено, све друго што ради у винограду катихеза, и ма како, формално гледано, то добро радио, неће родити правим плодом. То осећање за важност молитве у најтежим временима за нашу Цркву, у временима када је њена теорија и пракса навељено заливана водама западног богословља различитих оријентација, дух аутентичног православља умео је да препозна и да проговори о томе на неочекиваним местима. Једно од таквих места је *Катихизис* Кирила Живковића, Епископа пакрачког из 18. века.

Иако композиционо опонаша класични стил организовања катихетске грађе свога времена, Кирило Живковић ипак чини озбиљан отклон од богословског садржаја и начина на који оно бива изложено у сличним текстовима његове епохе. Богословски најозбиљније, у много чему најпрецизније, са подједнаким отклоном и од римокатоличких али и од протестантских теолошких предложака, истовремено бивајући ипак у одређеној мери зависно од њих, Живковићево дело заузима драгоцену место у историји развоја катихетске литературе код Срба. Посебна одлика овог текста је постојање исихастичког молитвеног предања које је Кирило уткао у њега, односно, у своју визију школе и образовања.

(наставак у следећем броју)

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Парабола о злим виноградарима (Лк. 20, 9–19)

— други део —

gr Предраг Драшко

Господар је отпутовао и не долази због винограда.
Он шаље сина који је његов пуноправни заступник...

Наставку разматрања параболе о злим виноградарима осврнућемо се на неколико значајних станица у тумачењу овог текста у раној Цркви.

Јермин Пастир

Најстарије имплицитно тумачење параболе о злим виноградарима налазимо у једном ранохришћанском спису под називом Јермин Пастир. Аутор овог списка најпре говори о бесмислености поста који није праћен врлином, односно целикупним посвећивањем и послушности Богу. Да би појаснио овај свој став Јерма приповеда причу о винограду:

„Слушај сада причу коју ћу ти казати, која се односи на пост. Неко је имао њиву и много слугу, па је у једном делу њиве посадио виноград. Изабравши једног највернијег и угодног му слугу, и спремајући се да отпуштаје, позва га и рече му: ‘Узми овај виноград, којега посадих и огради га кольем док се ја не вратим и ништа друго немој чинити винограду. Ову заповест моју одржи, па ћеш бити слободан код мене.’ И отиде господар слуге на путовање. А када он отиде, слуга узе и огра-

ди виноград. Завршивши пак ограђивање винограда, виде да је виноград пун трава. Он тада у себи размишљаше говорећи: ову сам заповест виноградареву испунио, сада ћу окопати овај виноград и биће лепше обраћен и немајући трава донеће више рода јер га трава неће гушити, те узе и окопа виноград и све траве што беше у винограду оплеви. И поста виноград овај лепши и бујнији јер не би траве да га гуши. После неког времена дође господар и њиве и слуге и изиђе у виноград. И видевши виноград лепо ограђен и окопан и оплевљен и лозе бујне веома се обрадова ономе што је слуга урадио. Дозвавши, дакле, сина свога љубљенога који му је био наследник и пријатељ који су га саветовали, рече им шта је заповедио слузи своме и шта је затекао. И они честиша слуги због сведочанства господаревог. И рече им господар: [...] ‘Стога за дело то које је учинио хоћу да га учиним сунаследником сину своме.’ [...] С тиме се сагласи и господарев син. После неколико дана спреми вечеру његов домаћин куће и посла му много јела са вечере. Слуга пак добивши јела која му је послао господар узе онолико

колико му је довољно, а остала раздели својим пријатељима. [...] За све ове догађаје чу господар његов и опет се обрадова. Сазвавши опет господар пријатеље своје и сина свога, каза им за поступак слугин, шта учини са јелима која је добио, и они се још више сагласише да слуга постане сунаследник сину његовом“.

Може се рећи да овај текст представља позитивну верзију приче о злим виноградарима. Аутор кроз ову причу показује шта од винограда може постати у рукама „других“, нових виноградара. Он такође подсећа да послушност отвара пут ка слободи. За разлику од бивших, злих виноградара, нови виноградар своју слободу и господареву наклоност стиче кроз послушност, одговорност према предатоме и ангажовану љубав према ближњима.

Иринеј Лионски

Свети Иринеј Лионски разумева причу о злим виноградарима као причу о јединству два савеза које Бог склапа са људима, видевши у овом акту испуњење Божијег плана о спасењу света: „Један једини и

1) Прича о злим виноградарима, Огледало људског спасења (*Speculum humanae salvationis*), дело анонимног аутора, Колоњ, Француска, око 1450. г.

2) Прича о злим виноградарима;
Сијске
Јеванђеље
апракос (*Сийское*
Евангелие-
апракос XVII
века), Москва,
Русија, 1693. г.

исти Бог Отац посадио је виноград, увео народ у њега, слао пророке, послao свога Сина и виноград свој поверио другима, који ће му плодове доноси-ти у право време“.

Амвросије Милански

Амвросије параболу о злим виноградарима тумачи алегоријски. Виноград је дом Израиљев. Њега је посадио сам Бог, који од тада бди над њим. Он доводи у везу текст параболе са Јн. 15, 1–17, где је Отац виноградар, Христос представља чокот, док су хришћани лоза. Веома пластично, и ослањајући се на латинске песнике, описује рад и раднике у винограду. У злостављаним пророчима види Јеремију, Исаију и нарочито Навота.

Кирило Александријски

Свети Кирило тежиште ставља на друге аспекте параболе. У злим виноградарима Кирило, као и готово сви хришћански аутори позне антике, види Израиль, односно израильске вође. Међутим, свети отац покazuје нарочито интересовање за личност господара винограда.

По њему је неопходно објаснити чињеницу да је господар толико дуго времена одсутан. Он сматра да то треба тумачити тако да се Бог од јављања Мојсију на Синају није више људима јављао на видљив начин. То објашњава и вишеструко послање пророка да га „оприсутне“. То што је господар у недоумици и пита се шта да чини не представља његову слабост, већ је то ситуација у којој се налази сваки лекар који се налази пред неизлечивом болешћу.

Закльчак

Иако поједини тумачи у рагном хришћанству стављају различите акценте приликом тумачења параболе о злим виноградарима, поједини елементи представљају константу: 1) у параболи се огледа Божији план спасења света ко-ме се Израиљ у више наврата противи својом непослушношћу, 2) христолошко тумачење улоге сина и његове судбине у параболи, 3) идентификација Цркве и њених настојатеља са „другима“ којима се предаје виноград, 4) покушај да се позитивно сагледа тема одсуства господара и његове недо-

умице, 5) недостатак довољног разликовања између виноградара (јудејских вођа) и винограда (јудејског народа) што је често водило изразитим антијудејским ставовима. Нарочито је последња тачка остала проблематична све до савременог доба.

Треба се подсетити да је у параболи Христос „угаони камен“, камен, дакле, који, на супрот намерама злих виноградара, спаја Јудејце и незнабошце у један народ Божији. У том погледу, параболу о злим виноградарима можемо сагледавати и кроз призму речи Апостола Павла (Рим. 11, 24 [13–24]): „Јер, ако си ти одсечен од природне дивље маслине и накалемљен – против природе – на питому маслину, колико ће се пре накалемити на поћену маслину они који су по природи њене гране“.

Зли виноградари нису, да-
кле, они који одређују судби-
ну Израиља. Њихова судбина
– судбина рођене и природне
маслине – је у Божијим ру-
кама и тајна велика (Рим. 11,
25–32).

Старозаветни великани вере

Вера као потпуна верност

Јован Блајовић

Жене јримише своје мртве ускрсом. Други су били ударени на муке и не присташе на избављење, да би добили боље вакрсење. Други доживеше рућања и батине, а уз то окове и тамницу; били су камењем побијени, преструћани, искушенима подврнути, помреше од мача, поштуцаху се у кожусима, у козијим кожама, у оскудици у невољи, у злочићењу, они, којих свети не беше доспојан, луштаху по пустинјама и ћорама и пећинама, и јамама земаљским.

Јеврејима 11, 35–38

Сажето представљање сведока вере, започето у Јевр. 11, 32 прекида се у ст. 35б. То је стих којим нарација прераста у мартирологију. Напомена која претходи мартирологији подсећа нас на жене које јримише своје мртве ускрсом (Јевр. 11, 35а). Она је спона са претходном целином. Завршни пример оних који су вером доживели избављење од смртне страхоте највероватније се односи Илијино чудо вакрсења сина сидонске удовице (1Цар. 17, 17–24; уп. Сир. 48, 5) и на слично чудо Пророка Јелисеја у случају жене Сунамке (2Цар. 4, 22–26.37). Писац следи текст Септуагинте и јудео-хришћанско предање чије одразе налазимо и у Новом Завету (Лк. 4, 25). Поменут пророчки чин је дело којим се потврђују најзначајније тачке њиховог социјалног учења – потреба за заштитом најугроженијих

друштвених група, сиромаха, удовица и сирочади. Искуство поменутих жена и њихово свеђочанство вере, ипак, стоји у прећутној супротстављености са каснијим примерима. Они представљају мартиролошки приказ оних који су своју веру посведочили и запечатили страдањима и смрћу.

Снажан и наглашен израз *други*, којим почиње мартирологија, показује намеру аутора Химне да поведе читаоце ка новом, вишем, нивоу преданости у вери. Он не говори о спремности на страдање, већ о онима који су и пострадали, посведочивши да је вера потпуна верност која не пристаје на (овдашње) избављење у ишчекивању бољег вакрсења (Јевр. 11, 35). Наведени исказ сугерише искуство страдања без ублажавања. Термин *избављење* односи се на откуп (робова), чиме се сугерише да су старозаветни мученици (ве-

роватно пострадали у време Антиоха IV Епифана, 2Мак. 6, 18 – 7, 42[14]) могли избегти своја страдања уколико би се одрекли своје вере и верности Богу. Они су, међутим, то свесно одбили. Термин боље вакрсење означава квалитативну разлику *есхатолошкој* вакрсења у односу на вакрсење из 35а, где се говори о оживљавању које је временски ограничено.

Формулација *ударени на муке* се односила на убођење српава (најчешће шошка) за мучење (2Мак. 6, 19.28; уп. 3Мак. 3, 27; 4Мак. 5, 32; 8, 13; 9, 12.17.19.20; 10, 7; 11, 10.17; 15, 22; Јосиф Флавије, *Ag. Ap.* 1.20, 148; Плутарх, *Dio* 28.2; Филон Александријски, *Flaccus* 10,85) или батинање (до смрти – Тацит, *Annales* 2.35.5; Светоније, *Nero* 49; *Claudius* 34). Глаголска форма речи могла је да значи усрђивање (нпр. Плутарх, *Moralia* 60А).

Примери мучеништва описаны речима *други доживеше рујања и бајине, а уз то окове и шамници подсећају на тешке античке примере суворости којима су припадници народа Божијега били изложени због своје вере* (2Мак. 6, 22.30; 7, 24 уп. Ep. Arist. 12,33; Филон Александријски, *Quod omnis probus liber sit* 114; Flaccus 85; Јосиф Флавије, Ant. 12,27). Окивање и утамничење су древне казне којима су у Старом Завету били изложени хулници (Лев. 24, 10–23), али и пророци попут Јеремије и Михеја (Јер. 20, 2.7–8; 37, 15–20; 38, 6–13; 1Цар. 22, 26–27; уп. Сир. 49, 7; 2Дн. 16, 10). У наведеним пророчким личностима, читаоци Посланице су могли да препознају оне које треба да следе у сопственим страдањима која су вероватно подразумевала и хапшења и утамничења (Јевр. 10, 32–34).

Наредни стихови доносе дугачак низ примера мученика. Први међу њима су каменовани. Аутор вероватно говори о Захарији (сину првосвештеника Јојада) и Јеремије (2Дн. 24, 20–21; уп. Мт. 23, 35; Лк. 11, 50–51; Тертулијан, *Scorpiace* 8; Св. Иполит Римски, *Demonstratio de Christo et Antichristo* 31; Бл. Јероним, *Adversus Jovinianum* 2.37). Могуће је да је аутор свесно подсетио читаоце и на славни крај првог хришћанског мученика (1Клм. 45,4 уп. Дап. 7, 57–60; 14, 5.9). Исказ *пресирујани* алутира на јудео-хришћанско предањско сећање на смрт Пророка Исаје (б. Yebam. 49b [Tanna R. Simeon b. Azzai]; у. Sanh.10.2.28c; б. Sanh. 103b; Pesiq R. 4.3; МучИс. 5, 1–4.11–14; Јустин, *Дијалој са Трифуном* 120.5; Тертулијан, *De Patientia* 14; Ориген, Ep. Afric. 9; Св. Иполит Римски, *Demonstratio de Christo et Antichristo* 30). Римљани су, takoђе, примењивали овај метод усмрћивања да би казнили јудејске устанике (Gen. Rab. 65.22) од којих су неки *йомрли од мача*,

Вазнесење Св. Пророка Илије; древноруска икона из 13. века, чува се у Вићенци, у палати Леони Монтанари (*Gallerie di palazzo Leoni Montanari*)

као и неки од пророка (Јер. 26, 20–23; 1Мак. 1, 30; 2, 9.38; 5, 13; 7, 15–17.19; 2Мак. 5, 24–26; Дан. 11, 31–33). Сви су они, попут ранијих сведока вере поменутих у мартирологији, трпели искушења неодричући се верности Богу како би сачували живот.

Пророк Илија није пострадао (1Цар. 18, 4.13; 19, 10), али је доживео снажне животне недаће и оскудицу поставши тип аскетског пророка свог доба. У каснијем периоду су у тзв. *пророчким школама* трпели у оскудици у невољи, у злойаћењу (Јевр. 11, 37б) удаљавајући се, не жељећи да праве компромисе у вези са својом вером и верношћу Богу, *ио йустињама и ѡорама и љећинама, и јамама земаљским* (Јевр. 11, 38б; уп. 1Цар. 17, 2–16; 18, 4.13; 19, 1–19; 2Цар. 1, 3–15; 2, 23; 4, 1–2.8–12.38–43; 8, 1–2; Пс 106[107], 4; 1Мак. 2, 29–38; 2Мак. 5, 27; 6, 11; 10, 6; МучИс. 2, 9–11; As. Mos. 9, 1–7; ПсСол. 17, 17). Опис аскетске одеће (*поштујаху се у кожусима, у козијим кожама –* Јевр. 11, 37а) подсећа, пре свега, на Илију и Јелисеја који су носили грубу одећу од длаке поменутих животиња или плашт израђен од таквог материјала

(1Цар. 19, 13.19 LXX; 2Цар. 1, 8; 2, 8.13–14). Делови одеће су касније препознавани као знамење пророчких лидера и пророка уопште (Зах. 13, 4; МучИс. 2, 10; уп. 1Клм 17, 1). Сиромаштво пророчких сведока вере аутор *Химне* узима као основу за истицање осиромашења света који је те и такве сведоке вере одбацивао показавши да их и није достојан (Јевр. 11, 38а). Аутор *Химне* истиче да су наведени сведоци вере били лишени свега, па неретко и сопствених живота, управо зато што су посведочили своју веру као потпуну и безрезервну верност. У контрасту са тим, аутор Посланице управо њих, који су аскетским одрицањем доспели до крајњег сиромаштва и оскудице, представља као *вредност вишу од свемира*. Свећ, међутим, не беше доспојан те космичке вредности чак иако га она (као спона са Богом) одржава у животу. Вера *вреднија од свемира* којом се држимо за његовог Саздатеља јесте оно на шта Писац подсећа и позива читаоце, бодрећи их да издрже недаће, искушења и мучеништва ма у којој форми се јављала и у ком времену они живели.

Сећање на Светозара Ст. Душанића, управника Музеја СПЦ од 1948. до 1990. године

Чувар хранилише српске славе

Ивођакон Андреј Тарасјев

Вест о обнови и отварању осавремењене поставке Музеја Српске Православне Цркве у згради Патријаршије свакако је изузетно обрадовала све оне који воле своју Цркву и високо вреднују српско национално духовно благо. Поновни сусрет са тим Музејем древне славе, скромним по обimu, али величанственим по историјским стварима, донекле треба да ублажи тугу због безнадежног и срамотног стања друге наше дике – Народног Музеја у Београду.

Сви они који се одавно „друже“ са тим драгим невеликим просторијама на првом спрату Патријаршијске зграде – духовног центра Српске Цркве, поновни сусрет са рухом Светог Лазара Косовског мученика, са Јефимијином Похвалом, са плаштаницом Краља Милутина, са даром Милешеви руског цара Ивана IV Васиљевича, са осталим материјалним траговима духовног трајања велике страдалнице – Српске Православне Светосавске Цркве, не могу а да се са сетом и захвалношћу не сете једног изузетног човека, који је пола века свог живота даривао својој Цркви, свом народу и уткао га у овај „свој“ Музеј. То је: Светозар (Стевана) Душанић, дугогодишњи управник, а уствари стваралац и строги чувар ове, да употребимо његов израз – „хранилице“ српске славе.

Његова душа у Рајским насељима, сигурни смо, радује се

неизмерно и поноси тиме, да је оставио иза себе наследнике – оне младе душе које је он са очинском топлином називао својим ученицима.

Добро је познато у каквом је стању Српска Црква дочекала крај Другог светског рата. Небројене жртве зверски поубијаних свештенослужитеља и верника, материјална разарања и пљачке, као да нису били довољни! Нови безбожни властодршци, по узору на своје кремальске крваве учитеље, од првих дана „ослобођења“ кренуше у борбу против Цркве. Иако од тог доба прођоше многе године, још су свежа сећања на тај, збиља сатански, поход на Цркву и православни народ. И у то грозно невреме, Провиђење Божије, преко мудрог Митрополита скопског Јосифа (Цвијановића) доводи у Патријаршију на службу Богу и роду своме, прво као сарадника библиотеке, а затим, од 1948. године и као управника Музеја СПЦ – једну изузетну, а мора се признати, по много чему и необичну, личност: Светозара Душанића.

Наш драги професор, како смо га увек из поштовања звали, за службу дасе каже неколико речи и о његовом животном путу.

Светозар је био седми син протојереја Стевана Душанића и учитељице Милеве, рођен 12. фебруара 1907. године у селу Прибинић под Борја-планином, близу Теслића, у Босни. Професор је у свом стану на

зиду држао портрет оца, (израђен према фотографији) и увек истицао његову сличност са руским мужиком (где је Стеван био изучио теологију). Након што је завршио Богословију у Сарајеву (1929) Светозар студира теологију на Богословском факултету и историју у Београду, и после стицања дипломе, од 1934. г. ради као професор у разним градовима (Лесковац, Приштина, Скопље). Никад му нисам поставио нетакично питање зашто није постао свештеник и нисам ни од кога другог чуо објашњење. По избијању рата, професор напушта Скопље и склања се у Београд, који од тада постаје „његов“ и са којим се више никад неће растати. За време окупације остаје професор, а после краја рата, кад је руски постао „главни“ предмет, као и многи други теолози једно време предаје и њега. Морамо истаћи да су за Светозара Душанића постојале само две светиње: Српска Православна Црква и Србија! Наравно то је било толико далеко од нове силом наметане „идеологије“, да је професор неизбежно био тренуток у оку. Пошто је узео у заштиту своје ученике, злостављане јер су им родитељи проглашени „народним непријатељима“ отеран је 1946. г. из државне службе, као и многи други „опасни елементи“. Наравно његови златвори нису знали да, уствари, испуњава-

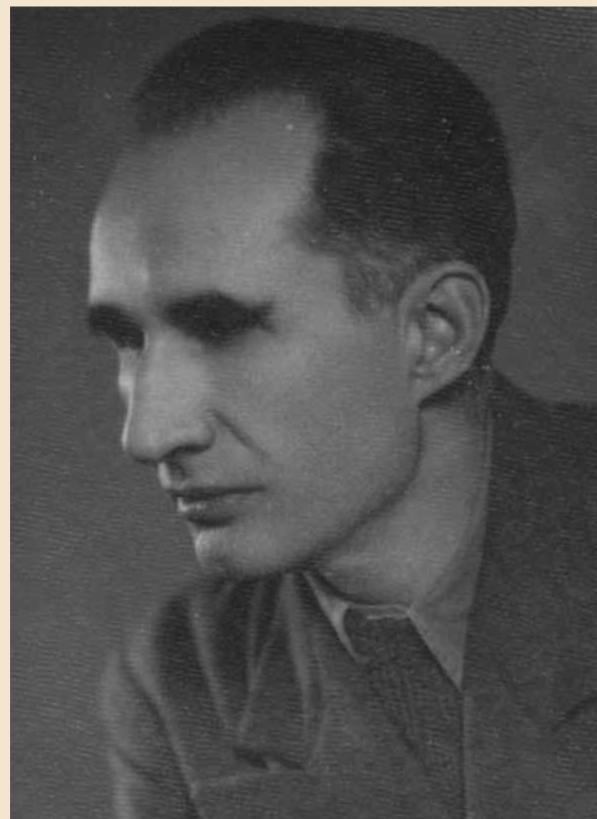
ју вољу Божију, јер је Светозару намењен други животни пут!

Ускоро он постаје сарадник др Љубомира Дурковића у Патријаршијској библиотеци, а 1948. г. је постављен за управника Музеја СПЦ, да ту остане збиља „до последњега избиханија“! Ето, биографија тог истакнутог прегаоца на њиви Христовој (иако без мантије) стаде нам у свега десетак редака. Али кад бисмо пожелели да детаљно опишемо сав његов труд, високе стручне дomete, резултате његовог вишегодишњег „сакупљања“ материјала и друга достигнућа – била би потребна читава књига! Нажалост таквог издања засад нема, а ово није ни место ни прилика да се опширије о томе говори.

Али професор Светозар Душанић заслужује да се, макар укратко, истакне по чему је он био заиста необична личност! Пре свега: интерес Цркве (а то значи и његовог Музеја као чувара црквеног блага и светиња) био му је у животу на првом месту! Све до чега би он дошао било куповином, било нечијом донацијом, постајало је музејско и само музејско. Ту је био до крајности доследан, бескомпромисан и неумољив! Да би ипак задовољио своју колекционарску страст, професор је скупљао оно што за музеј не представља вредност, а употребљава историју његовог народа: календаре, дописнице, разгледнице, касније и коверте, кутије од шибица, тј. све што се после употребе обично баца, а вредно је историјске пажње. Додуше, његова сјајна лична нумизматичка збирка римског новца није била део Музеја, зато што је настала много пре његовог долaska на дужност управника и тематски се није уклапала у музејску поставку Православне Цркве. Требало је видети са каквим нескривеним задовољством и радошћу би он дочекивао сваки нови „експонат“! Сви његови пријатељи сматрали су то за своју дужност, као на пример, академик Никита Толстој (пишчев праунук, који је рођен и до 1945. г. живео у Срби-

ји), стални професор гост код сваког боравка у Београду. Интересантно је споменути да професора уопште није интересовала филателија, јер је сматрао сталну појаву нових марака „комерцијалном тактиком“ државе. Професор је често истицаша да је у свemu страстив до крајности, и зато није ни пушио ни употребљавао алкохол, јер би, као је сам говорио, постао пијанац и човек отрован никотином. Ту своју страстивост уносио је безрезервно у свој рад. Било да се радило о набавци нових старија, или о јавним наступима, као на пример при реакцији на варварско рушење капеле на гробу Владике Његоша, или очувању црквених старија. Ту је био у стању да испољи и велику оштрину и ризичну отвореност пред моћницима, па биле то владике или државници! Сећам се његове ватрене реакције кад је неки надбудни, полуобразовани игуман кренуо да диже из рушевина звонару у једном нашем средњовековном манастиру „по сопственом укусу“!

Колико је он био принципијелан може посведочити и овај случај – нека удовица је поклонила музеју скулптуру цара Душана – рад њеног мужа. Добила је и усмену и писмену захвалност. Али после извесног времена она је некоме дала сагласност да се направи копија скулптуре, што је могло изазвати озбиљна оштећења на оригиналу. Револтиран професор јој је пред свима одржао предавање на тему „узимала – давала“ и вратио скулптуру из музеја! Ко је имао среће да му професор макар

Светозар Ст. Душанић (1907–1990)

једном буде „водич“ кроз његов музеј, остао би запањен ерудицијом, свестраношћу и високом културом тог толико скромног и тихог човека. Са колико побожног поштовања, без много речи, објашњавао би он порекло руха Светог кнеза Лазара, обраћао пажњу на једино сачувано дугме са грбом, са поносом истицаша богатство старосрпског језика, указујући како је образована и даровита Света Јефимија, на пример, за израз истог значења, употребила пет различитих глагола, са много историјских података приповедао је о српском пореклу руског цара Ивана IV, избегавајући да га назива Грозни (као зналац руског језика правилно је указивао да руско „грозни“ значи строги, а не наше „грозан“), инсистирао је да историју треба „чистити“ од грозота и сировости, а чувати успомену само на оно, што чини част прецима... Био је коректан и пажљив сабеседник, али је могао пасти у ватру пред очигледном историјском злонамерношћу ➤

или самоувереним незнაњем. Ко је имао срећу да присуствује свакојутарњим ритуалним кафама у библиотеци, код његовог кума професора Богољуба Ђирковића, на традиционалним сусретима у башти његовог колеге историчара и нумизмате Георгија Орлова, или на суботњим састанцима у књижари „Матице српске“ у згради Коларчеве задужбине, или једноставно у његовом кабинету – тај срећник никада неће заборавити колико се од професора могло чути и научити кроз наизглед обичне разговоре...

Професор је имао још једну особину коју поседују само прави велики знаци и истински педагоги – несебичност у пружању целокупног свог научног капитала млађима! Колико је чланака, семинарских и дипломских радова, колико је дисертација и расправа настало уз његову помоћ! И за неке од својих штићеника знао је да каже: „Нису свесни колико знају и вреде!“ Слободно се може рећи да је имао „своју школу“, да није свој Музеј оставио без зналаца и правих настављача...

Професор Душанић је био лишен сваког смисла за практичност и комфор у животу. Сва своја средства трошио је на стварање књишког фонда са уписаним именом свога оца Стевана, да би га као легат предао Патријаршијској библиотеци и на комплетирање уникатне стручне теолошке и историјске библиотеке, коју је даривао Овчарско-кабларском манастиру Сретење. Као и у много чему другоме, и у свом библиофилству професор је имао неке „необичности“ – исецао је из часописа чланке који су га интересовали, коричио их једнообразно у светло-сиво платно.

Али највеће чудо професор Светозар Душанић учили 1971. године: победи у себи страст колекционара и осећање себичности и поклони своју збирку римског новца кованог

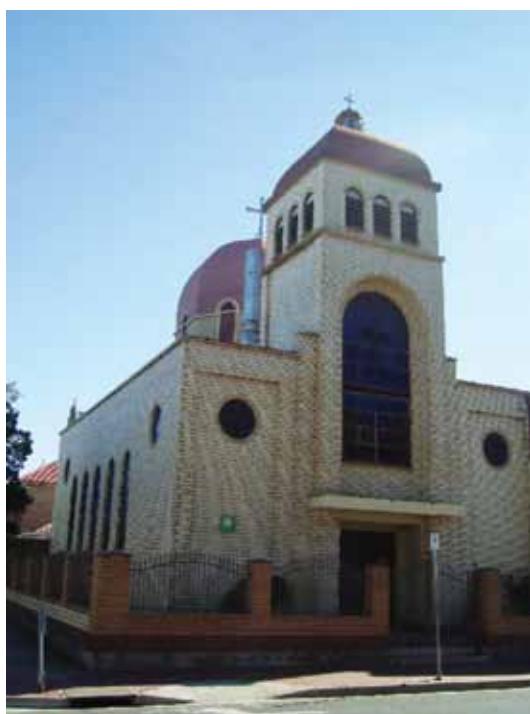
на тлу Србије (Виминацијума, Стобија и Дакије), збирку која је имала непроцењиву вредност – Музеју града Београда! У тренутку предаје поклона имао је изглед свечара, или боље рећи раздраганог детета на Бадње вече или на Врбици.

Град Београд му се одужио доделом једнособног стана, што му је, на нашу радост, дало могућности мало срећенијег живота толико потребног у познијим годинама. Да ли је осећао да је испунио све завете свог живота, или је крио од свих, па и од самога себе које га больке муче, тек – мало по мало мењао је своје навике, некад и изостајао „с послом“, и највише радио на попуњавању библиотечког фонда свог Музеја.

Бог је призвао овог свог верног слугу 25. априла 1990. године. После опела у Београду, сахрањен је у свом родном Прибанићу. И тада се испостави једна тужна ствар – град Београд није дао свом донатору професору Светозару Душанићу стан у власништво, већ само на коришћење! За збирку коју је он могао продати у иностранству и купити троспратницу на Теразијама! Збиља, брука и срамота!

Уосталом, од оних власти седамдесетих година није се ни могло очекивати ништа боље. Надајмо се да ће садашњи градски оци, ради свог образа и као доказ да нису идеолошки наследници оних што отимаше од Цркве, исправити неправду, и у спомен на великог Србина, великог Београђанина, великог добротвора, доделити Цркви оно што је њен истакнути члан сигурно заслужио! А обновљен Музеј Српске Православне Цркве, у неком скромном кутку, могао би да стави слике професора Радослава Грујића, Светозара Душанића и ранопримулог њиховог наследника Слободана Милеуснића, као знак да се њихов самопрегоран труд и даље цене. Нека им је слава и хвала! ■

Град Аделејд (Adelaide), са више од милион становника, пети је по величини у Аустралији. Налази се у близини ушћа највеће аустралијске реке Мареј (Murray) у Индијски океан. Административно је, привредно и културно средиште Јужне Аустралије, једне од шест аустралијских савезних држава, чија је површина, осим долине поменуте реке и уског обалског појаса, углавном покривена пустињом, полупустињом и кршевитим планинама. Град је основан 1836. године, а име је добио по супрузи британског краља Вилијама IV (1830–1837), познатог и под надимком „Краљ-морнар“, захваљујући свом служењу у ратној морнарици током младости, који је у историји упамћен по значајним друштвеним реформама (почеци социјалног законодавства, укидање ропства, ширење права гласа). Јужна Аустралија је, за разлику од ранијих колонија овог континента, основана за насељавање слободних људи, а не кажњеника, али је упркос утопистичким претпоставкама појединих насељеничких лидера о непотребности постојања репресивног државног апарате у друштву чији припадници немају криминалних мотива, убрзо уведена судска и полицијска власт као у другим деловима Британске империје. Град се развијао у снажан привредни центар, пре свега захваљујући луци преко које су извозени производи напредујућег рударства и пољопривреде. Још бржи развој града се догодио у 20. веку, између осталог и захваљујући бродоградњи, стимулисанијо у епохи Светских ратова, а у другој половини века постаје и значајан културни и спортски центар, у коме се одржавају међународни фе-

Храм Светог Саве у Аделејду у Аустралији

Милан Сићарски

стивал уметности, ауто-трке и друге манифестације.

Српска емиграција је у овом граду значајно порасла после Другог светског рата, а углавном су јој припадали бивши за-робљеници и принудни радници у Немачкој, који нису желели да се врате у тада већ комунистичку Југославију. Аустралија је тада пружала прилично повољне услове за уселење, поготово особама способним за обављање тешких пољопривредних и рударских послова, па је током првих пет послератних година дошло више од хиљаду Срба. Српска заједница је успела да развије разгранат културни и духовни живот, чији су носиоци били уметници, научници и свештеници, а основан је и спортски клуб „Београд“. Економски емигранти који су у наредним деценијама долазили из Југославије углав-

ном су се окупљали око културног клуба „Јединство“, у оквиру кога је деловала недељна школа и фолк група, али они углавном, макар у почетку, нису били склони укључивању у црквени живот.

Црквени живот

Иницијатива за оснивање парохије је покренута на Божић 1950. године, а праћена је, на жалост, међуправославним споровима којих је било и у другим срединама. Услед условљавања руских и грчких парохија да се српски верници укључе у њих како би добили богослужбено место, Акциони одбор Срба се обратио већинској Англиканској цркви, која им је обећала изнајмљивање Катедрале Св. Тројице, под условом да православни Срби најпре организују своју парохију са свештеником постављеним од над-

лежног Епископа Српске Цркве. Тада надлежни архијереј, Епископ америчко-канадски Дионисије (Миливојевић) је већ новембра 1950. године овластио протојереја Александра Јасирског, некадашњег руског емигранта и пароха у Панчеву, услед чега су аустралијске власти дозволиле оснивање парохије и црквене општине, чemu је веома допринаела и англиканска подршка. На првој редовној скупштини, почетком 1951. године, парохија и црквена општина су назване по Светом Сави, изабрана је управа и усвојена су правила.

Упркос привременим проблемима у односу са надлежним Епископом, везаним уз статус наследника о. Александра на месту пароха, јеромонаха Георгија (Бонилића), црквени и друштвени живот православних Срба у Аделејду је напредовао, па су

KODAK CM 400 5079

KODAK CM

Некада: Стара црква у Хајндмаршу

О празнику у Хајндмаршу

основани Коло српских сестара, црквени хор, црквена школа, у којој је од 1953. године учитељ Радомир Стојановић одржавао верску наставу, као и библиотека. Тада напредак нису спутали ни спорови различитих политичких групација унутар управе око доминације над црквеном општином. Од Конгрегационалне заједнице (енглеска варијанта калвинизма) је 1953. године на пет година изнајмљено и здање храма у Хајндмаршу.

Спорови су интензивирани поводом одлуке Светог Архијерејског Сабора СПЦ, којом се црквена и мисијска подручја у дијаспори враћају у надлежност српског Патријарха, чиме су и парохије у Аустралији изузете из надлежности Епископа Дионисија. Уз оштре поделе и иступање из Скупштине дела чланства посебно ненаклоњеног југословенским властима, 1955. године је донета одлука о прихватању јурисдикције Патријарха. Ови спорови су додатно усложњени и споровима око куповине већ коришћене конгрегационалне или изградње нове цркве, који нису завршени ни победом првог решења на скупштини 1959. године. Распуштање управе црквене општине и формирање привременог поверенства 1961. године

је довело до још дубљег раздора, који је правно разрешен судском одлуком да група која жели да зида цркву добије два плаца на Порт Роуду, а група која је за куповину да добије старију цркву у Хајндмаршу. Раскол се у периоду 1961–1964. године огледао и у паралелном чинодејствовању два пароха – јеромонаха Георгија (у својству свештеника „Независне Српске Цркве“) и новопостављеног протојереја Славка Субића.

Парохија и Црквено-школска општина Св. Саве

Група која је у току овог спора желела да откупи старију цркву у Хајндмаршу, 1960. године је затражила и добила од Епископа Дионисија пријем у Америчко-канадску епархију, под чијом је јурисдикцијом сопственом одлуком остала и после одлуке о његовом смењивању од стране Патријаршије 1963. године. Епископ Дионисије је посетио ову црквену општину новембра 1964. године и рукоположио њеног будућег свештеника Драгољуба Петковића. Током године купљено је земљиште у Мејлору (Mailore), које је освећено новембра 1965. На њему је касније

сазидан дом и кућа, а имање се употребљава за излете.

Почетком седамдесетих година, стара и дотрајала црква у Хајндмаршу је срушена, да би се на истом месту изградио храм посвећен Светом Сави. Градња је трајала од 1974. до 1976. године. Храм и малу салу је осветио Епископ Димитрије, уз саслужење месног пароха. Иконостас од храстовине је 1976. године израдио Благоје Јовановић, а иконе је осликао Перо Баждаревски, такође из Аделејда. Како су ове иконе биле врло скромне израде, 2003. године су замењене новим иконама, које је израдио Милорад Цветковић, иконописац из Ниша. Храм Светог Саве на Хајндмаршу за сада нема фреске.

Маја 1966. године, основано је при црквој општини Коло српских сестара „Краљица Марија“, чији оснивач је била Зорка Поповић, супруга свештеника. Друштвени клуб при овој цркви је основан 1964. године, а каснијих година и Удружење српских пензионера Хајндмарш. При црквој општини основано је и хуманитарно друштво Самопомоћ, које је касније прерасло у самосталну организацију под називом Српско доброврorno удружење (Serbian Welfare Association). Парохијски дом, купљен

400 5079

KODAK CM 400 5079

Данас: Омладински семинар у сали Цркве Св. Саве

Владика Иринеј (Добријевић)
у црквеној школи

1998. године, има у свом саставу две сале. Од оснивања црквене општине и парохије у Аделејду, било је више покушаја да заживи недељна школа за српски језик и веронауку. Школа је током педесетих година радила повремено, да би поново била организована 1966. године. Први учитељ недељне школе при овој парохији био је Рака Стојановић. Од тог времена до данас, деца овде уче да пишу и читaju ћирилицу и стичу основна знања из српске историје, веронауке и других области. Број ћака се креће од 30 до 50 деце. Фолклорна група „Равна Гора“ окупља у своје три групе око шездесеторо деце.

Део чланства, који је судском одлуком из 1961. године добио два плаца на Порт Роуду, кренуће потом у изградњу сопственог црквеног живота. Једна капела и мала црквена сала представљали су црквени центар ове групе верника, који су, након раскола из 1963. године, остали у јединству са Српском Црквом у отаџбини. Доласком нових Срба досељеника, током шездесетих и почетком седамдесетих година, број чланова ове црквене општине је постепено растао. Осетила се потреба за подизањем већег храма за ову Српску православну црквено-школску парохије и црквене општине, залагањем свештеникаprotoјереја-ставрофора Славка Субића и protoјереја Чедомира Видеканића. Цркву је фрескама живописао иконограф Драган Марунић, од новембра 1988. до маја 1989. године. Коло српских сестара „Света Јелена“ деценијама неуморно ради и помаже у овој српској православној заједници. Оно такође финансира и радиочас Глас Цркве, који се еmitује једном недељно.

Троносање новог храма је обављено 20. марта, 1983. године, у присуству великог броја верника из Аделејда и околине. Чин освећења су служили Епископ жички Стефан, средњезападно-амерички Фирмилијан, далматински Николај, грчки Епископ у Аделејду Језекиљ и аустралијско-новозеландски Василије, уз саслужење седам свештеника и архијакона Викентија из манастира Св. Саве у Илејну. По освећењу је служена Света Архијерејска Литургија, на којој је одговарао мешовити хор из Адлејда. У име Англиканске цркве свечаностима је присуствовао адлејдски архиепископ К. Рајнер, а у име владе Јужне Аустралије министар Ц. Самнер, представник општине М. Р. Дајер и други званичници.

Поводом 100-годишњице објављивања
Опће црквене историје Јевсевија Поповића
и 90-годишњице његовог упокојења

Историчар Цркве Јевсевије Поповић

Презваник Бобан Д. Стојковић

Те давне 1912. године наша богословска мисао, а особито црквена историја, није имала важнији датум, бар кад је XX век упитању, него што је празник Св. цара Константина и матере му царице Јелене када је светлост дана угледала капитална, двотомна *Онха црквене историје* Јевсевија Поповића, Србина из румунског дела тадашњег Аустроугарског царства, професора на православном Богословском факултету у Черновцима. Појавила се захваљујући подвигничком делу карловачког професора, ђакона др Мојсија Стојкова. Од тада па до данас, читаве генерације наших богослова, историчара и интелектуалаца уопште школују се по Јевсевијевој историји. Она је незаобилазан школски уџбеник, приручник, мала (мада на 1650 страна) хришћанска енциклопедија и водич кроз свих 19 векова хришћанства и свих шест континената.

О делу

Дело, које је настало на смене два века, имало је и амбицију и обавезу да буде свеобухватно, ренесансне ширине, јер тад богословска мисао још није била разграната у низ специјализованих наука; патрологија, агиологија, хришћанска археологија, црквено и канон-

ско право, мисионарство, или на пример јересиологија (прочучавање јереси кроз историју Цркве), биле су тек у повоју. Зато је дело професора Јевсевија Поповића мултидисциплинарно, и због тога се у њему може наћи много више сазнања него у било ком потоњем уџбенику о хришћанству.

Иако је написана 1900-те године (с немачког оригинала преведена на српски језик 12 година касније), *Онха црквене историје* Јевсевија Поповића још важи у целокупној светској литератури за једно од најзначајнијих научних синтеза историје хришћанства и историје хришћанске Цркве. Наши данашњи ауторитети у области црквене историје истичу да је она, по много чему, непоновљиво дело, јер је сачињена према најстрожој методологији црквеноисторијске науке. Стога је и данас незамењива у изучавању историје Цркве и хришћанства на нашим православним факултетима и у богословијама.

О аутору

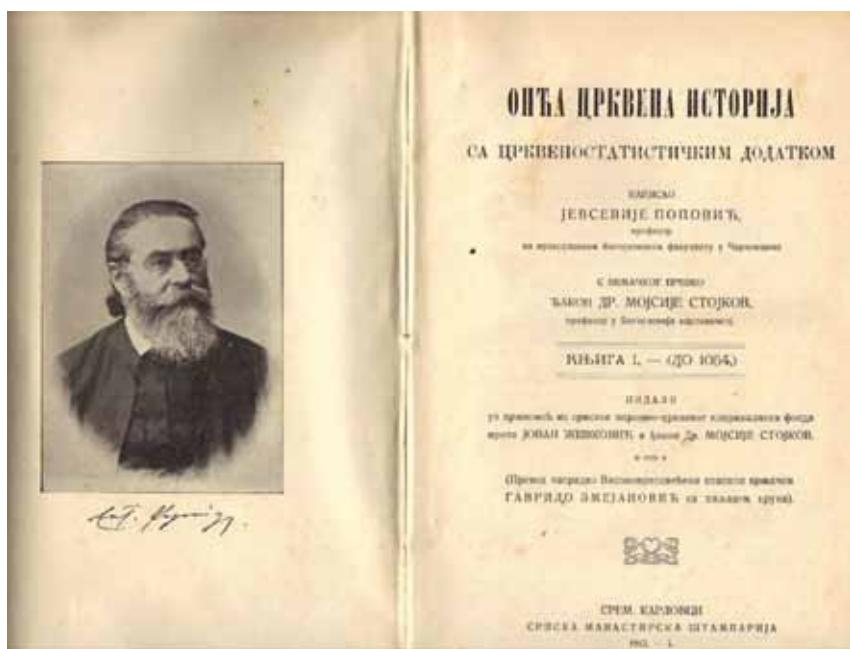
Јубилеј 100-годишњице штампања *Онће црквене историје* подудара се са 90-годишњицом упокојења Јевсевија Поповића.

Дана 28. септембра 1922. године у Черновцима (Буковина, Румунија) уснуо је у Господу

дугогодиšњи и чувени професор црквене историје на Богословском факултету Черновачког универзитета. Он спада у ред највећих радника и поборника црквених идеја у Буковинској архиђеџези. Својим дуготрајним и оданим радом стицао је најзаслужнија признања. Што је Богословски факултет Черновачког универзитета уживао онако леп глас у православном свету, то се првенствено мора захвалити Јевсевију Поповићу, јер је он био један од оснивача. Черновци су духовно средиште старе Буковинско-далматинске митрополије, градић који се урбанистички и културно развио у време владавине Аустроугарске. Тамо је била смештена митрополитска катедра, али и високо богословско училиште, факултет који је био без премца за православне поданике Дунавске монархије (основан 1875).¹

Као професор својим ученицима и колегама увек је служио као најугледнији пример. Поред дубоког познавања црквене историје, био је врло добар познавалац и других богословских наука, а то се најбоље види из тога што је он у својим пре-

¹ О историјату Богословског факултета у Черновцима видети дело протојакона Радомира Ракића *Православни богословски факултет у Черновцима*, Београд 2009, Хришћанска мисао, Мала библиотека „Свечаник“, књ. 26.

Лево: *Опћа црквена историја са црквеностатистичким додатком: Књига I (до 1054)*, Сремски Карловци 1912 – прво издање *Опће црквене историје* професора Јевсевија Поповића

давањима увек уносио веома много материјала и из осталих богословских дисциплина.

Његова предавања су увек остављала најбољи утисак код слушалаца и његов се предмет најрадије учио. Познавао је све главне европске језике, те је тако могао да прати цељу богословску књижевност, из које је црпио све што му је било потребно за предмет. Његов истрајан и до савршенства педантан рад га је прославио, и он је увек заузимао прво место не само међу професорима Богословског факултета, него и међу професорима целог Универзитета. Због свега тога је уживао све највеће почасти; тако је био ректор Универзитета и више пута декан свог факултета, па чак за свој заслужени рад имао је и титулу дворског саветника.

Јевсевије Поповић је био не само стуб Богословског факултета у Черновцима, већ и једна врло утицајна и маркантна личност у Буковинској Цркви. Ниједно питање, које се тицало Буковинске Цркве, није се могло решити без њега, јер је он био најкомпетентнији за решавање сваког црквног питања. Са друге стране Поповић је у тим крајевима представљао одбрану против уније

са Римокатоличком црквом и опирао се свакој пропаганди Римокатоличке цркве која се у то време водила у Буковини, и то нарочито међу Русинима. Можемо рећи да је управо Јевсевије Поповић био чврсти стуб православља у Буковини.

О Србима, својим ученицима, увек је говорио само речи хвале и наглашавао да су Срби најбољи и најдаровитији. И сам утицај Чрновца на српско богословље XIX века је огроман. Добар део наставног кадра Православног богословског факултета у Београду после 1918. године били су доктори богословља из Чрновца: Димитрије Стефановић, Лазар Мирковић, Марко Микијељ, Радивој Јосић, као и Епископ Симеон Станковић и Атанасије Поповић.²

2 Професор Ракић нам је издвојио још 29 имена епископâ, игуманâ, презвитерâ и ђаконâ са дипломом овог факултета до Првог светског рата. Ту су архијереји: Свештеномученик Митрополит дабробосански Петар Зимоњић, затим епископи: темишварски Георгије Летић, будимски Георгије Зубковић, злетовско-струмички Симеон Поповић, захумско-херцеговачки Николај Јокановић и банатски Викентије Вујић; Архимандрит Августин Бошњаковић из Грgetега, аутор неobjavljenog, а монументалног речника црквенословенског језика, архимандрит Владимир Димитријевић из Месића, први српски сектолог, затим ректор Битољске богословије Душан Лазићић, као и професори Рељевске богословије Пе-

О преводиоцу

Ђакон др Мојсије Стојков (1885–1944) био је професор у Карловачкој богословији. Докторирао је у Бечу из три области: из теологије, права и економије. Говорио је седам живих и познавао више старих језика. Капитално дело Јевсевија Поповића *Опћа црквена историја* (објављена на немачком 1900) превео је 1912. Превод, „подвежничко дело карловачког професора“, урадио је са коментарима и додао историјат Српске Православне Цркве. Иначе, тај велики интелектуалац, мој деда по оцу, др Мојсије Стојков, страдао је октобра 1944. у Београду и за гроб му се не зна.³

тар Маркичевић, Љубомир Шпирин, Јевта Пријатовић, Милан Мратниковић. Студенти Чрновца су оригинални ствараоци и јавни радници, богослови Војислав Јанић и Мојсије Стојков, Симеон Мајсторовић, Петар Барбић из Дубровника, Васиљ Кочовић из Мостара, Лазар Матић из Задра, Александар Грубач из Војне Крајине, Коста Чавић и Петар Тројевић.

3 Ове речи записала је проф. др Јасна (Стојков) Јанићевић у часопису Братство друштва „Свети Сава“ из Београда. Иначе, овај часопис је објавио рад Мојсија Стојкова под насловом „Шокци у Бачкој“. Овај рад, написан око 1938. године, пронашао је недавно у Архиви Богословског Факултета јереј мр Милорад Средојевић са катедре за Историју Цркве. Овоме додајемо да ћемо се потрудити да у будућности издамо један рад о овом научном делатнику.

— Пре сто година —

„Цивилизација узима данас у заштиту животиње...“

Живорад Јанковић

За савременике по Европи, на гло настали споразум балканских хришћана био је раван чуду: „Четири силе пређоше на моменат, преко многих сметњи, интрига и несугласица које их сво време од ослобођења држаху удаљене. Дух споразумевања постигнут у матичним државама пренео се и на њихове сународнике који живе у Константиновом граду: „Цариградски Грци и Словени за трен су заборавили на све око себе, и преко нас су слали поздраве својој браћи и својим земљама...“

Своје чуђење пред овим догађајем није крио ни сам турски султан: „Кад су му (султану) саопштили да Грци и Бугари иду као савезници: „Зар је то могуће?... Грци и Бугари заједно – па то је бар било увек лако спречити.“ Стога Турска не губи наду да ће успети да се споразуме са Грцима до задњег момента: „Порти је остала још једина нада у Грке и она се свом енергијом бацила на ту страну. Грцима су обећаване много бројне и широке повластице на штету Срба и Бугара, понуђене су им концесије о којима никад дотле није могло бити речи...“ Такво понашање Турске према Грцима није остало непознато осталим чланицама савеза и стварало је подозрење. „Изненадио нас је поступак према Грцима. Да се Турци нису у последњем тренутку споразумели са Грцима? Да Балкански савез није окрњен сад кад је изгледало да је јачи но икада?“

Европски дворови нису пред грчким краљем крили своје ишчуђавање, па и згражавање, како је могао да

се укључи у савез са својим словенским суседима. Он је одговарао да га је на тај корак принудила чињеница што од стране те исте Европе није ништа учињено на заштити хришћана који су били под турском влашћу.

Тополац, Петар Јокић, учесник устанка (1804) и казивач о времену ратовања Црног Ђорђа, током своје приче о биткама у којима учествује, више пута истиче како војска добија наредбу за покрет, али се не зна где се иде. У том погледу није се скоро ништа изменило ни сто година касније. Командант артиљеријског пукова креће са топовима из Ужица само са назнаком правца: „У осам часова кренуло се. Где?... Цела варош је изашла на испраћај њихових дничних брђана. Цвеће, јабуке, радост свакоме на лицу. Где ће батерија на концентрацију, за нас је све још тајна! После тридесет километара марша заноћимо у биваку пред селом Негришором... После 210 километара и осам дана марша стигосмо концентрационој тачки. Овде је штаб треће армије. Дакле ми смо у њеном саставу.“

Очигледно да учесник мало може да зна о ономе шта се око њега збива. Чак мање и од будућег просечног читаоца записаних сећања. Тим поводом јавља се питање шта је знање о ратовању уопште и које знање је „квалитетније“ – оно које има учесник догађаја и које је много пута засведочено као врло оскудно, или оно што га стиче каснији истраживач, прикупљањем вести из више веродостојних извора?

„Погледај на карту те види где је Прокупље. Ми смо сад у њему

где ћемо даље, не знам“ – поручује, тек касније целом свету познати, Гаврило Принцип, који се као „безимени гимназијалац“ уписао у добровољце и стигао до Прокупља, одакле се јавља свом пријатељу поштанском дописницом 25. септембра. Онда је одлучено пред сам почетак сукоба да добровољно уписані ѡаци буду враћени. Међу њима био је и будући актер сарајевског Видовдана 1914. године. По другој верзији, мање вероватној, али упркос томе шире распрострањеној он није ни примљен у добровољачки одред, услед телесне слабости и неухранености, о чему се закључује по начину његовог патничког живота током школовања.

Грађе за „незнанје“ код самих савременика има исувише и са разних страна: „По званичним извештајима публикованим после битке на Куманову изгледало је да је борба вођена десетог и једанаестог октобра око овог града била незнатних размера и споредног значаја...“

Потом се за могућности стварних знања јављају и даље тешкоће. Само учесник битака може да пореди своје искуство са извештајима сачуваним по званичним дневницима врховне команде о операцијама и тако да их „проверава“. Потом ти дневници одлазе у архиву где ће за потоње истраживање бити једини извор вести са далеко мање могућности провере.

Континуитет духовног живота и кроз ратовање има разне облике: „Резервиста прича како ће краљ опалити први топ јер му је вели, при поласку деда причао да је и краљ

Милан пред почетак рата са Турцима (1876) то урадио... Питам једног дечка зна ли куда ћемо а он развешао читаву историју о Косовском боју... Довде ми се чинило да ће се све ово можда свршити само демонстрацијом на граници... Генералу Живковићу ово је четврти рат и сам каже да је од свих досадашњих најкrvавији... Први српско-турски рат затекао је двадесетогодишњег младића генерала Живковића као наредника питомца 11. класе старе артиљеријске школе. На истом овом терену на коме је као главни командант сада водио јаку армију, учествовао је као наредник..."

"Још ја умем да гађам! Краљ ми узео три сина, а мене ето увредио. Сад продајем зјале и чувам облаке! Ја сам стари четник. А где сада ме оставили овде да чучим као чавка на телеграфској дирци! Зашто ме не шаљу у планину? Ја знам од Приштине до Скопља све стазе и богазе... Били смо дошли да нас шаљу у бој. А они нам одговарају: Требају нам само младићи. Па добро, де, бићемо ми и овде отаџбини од користи". Ова појава није измакла ни страном дописнику Барбију: „Десило се нешто чега никад није било у европским војскама и што треба забележити: овај трећи позив хтео је да крене у бој са активном војском и првим позивом."

Речи гневног разочарења олако „одбачених трећепозиваца“ спремних да се жртвују траже додатно и накнадно размишљање. Постоји низ ситуација где је потребна „маса“, утисак бројности, попуњавање празнина... Можда се могло више учинити да се укључивањем старијих добровољаца способних за рат очува већи број младих људи?

У скупштинској расправи која претходи почетку рата чуло се ово: „Ми тражимо за своју браћу у Турској оно што дајемо свакоме који наступи у Србију, било да у њој живи, било да кроз њу прође... Дајемо слободу рада, кретања и вероисповедања свима религијама и свима народностима... Цивилизација узима данас у заштиту од истребања животиње, па и биље, а у Турској та опасност од истребања прети чи-

тавим народима.“ Стицањем пуне независности српске кнежевине одлукама Берлинског конгреса 1878. године, новоствореној држави постављен је низ услова о понашању према мањинама разних врста.

Чим се поставило питање независности Србије, изнет је услов да се у тој земљи прогласи једнакост вера: „Европа сматра изравнање Јевреја с осталим верама као питање части.“ За положај Јевреја у Србији „брине се“ и Турска још и пре Берлинског конгреса.

Стога Јован Ристић као српски изасланик на овом скупу пише председнику конгреса Бизмарку: „од свију земаља на Истоку нема ни једне која је толико толерантна у религијским питањима као што је баш Србија... Слободно вршење свију верозаконских обреда није само признато и зајемчено уставом земаљским (члан 119) него им влада чини сваку могућу олакшицу... Што се тиче Јевреја специјално, морам пре свега констатовати да их нема више од 1200 душа. Они уживају у религиозном погледу, потпуну равноправност са својим суграђанима других вера. Ја бих чак могао додати, да су они у неку руку привилеговани, јер док православни хришћани морају своје свештенике сами да издржавају, дотле израильски рабинер у Београду има од државе субвенцију од 600 динара, њихове школе издржава држава као и друге...“

Све државе о којима се расправљало на Берлинском конгресу - међу њима и Турска - преузеле су исту обавезу: „У Отоманском царству разлике у вери и вероисповестима неће моћи да буду сметња да неко из тог разлога буде искључен или спречен да ужива своја грађанска или политичка права, да не буде примљен у јавне службе или да му се не указују почасти или да не обавља разне занате и занимања. Свима без обзира на веру биће дозвољено да сведоче пред судовима. Слобода и јавно вршење свих црквених обреда биће зајамчени свима и никакве сметње неће се моћи правити јерархијском уређењу разних вероисповести нити њиховим односима са својим духовним старешинама.“

Краљ Петар I Карађорђевић (1844–1921. године)

Турску нико није прозивао ни пре ни после овог конгреса да на својој територији испуни неке сличне услове, што би олакшало живот хришћанског становништва.

„Предње одељење – вод потпоручника Драгољуба Петровића, јурну у бес, без јаука паде храбри Петровић. Под вођством јуначког поднаредника Ђорђа Милачића као на крилима полети вод даље кроз страхоту, кроз смрт... паде и Милачић... Има ли сile која ће зауставити поднаредника Димитрија, који као кобац на тројицу кидише и двојицу убија, а трећи му бежи; каплара Милојка Переића који не уме главе сагнuti; каплара Војислава Рајчевића који гађа као на стрелишту и ако сав изрешетан; каплара Љубомира Коковића који вија четворицу...“

Догађај се сам уклапа и „препоручује“ за песму гуслара тако да певачу преостаје само да га „убличи“. Аналогије се не морају тражити далеко. На истом простору то се дешава пре сто година.

Већ одоше на сусрет Турцима
Најнапријед Стојан на мркову
За Стојаном Вујо на алату
За Вуићом Јанко на ђогату
А за Јанком две стотине Срба

Док ми је Срдана Илије
кој` с малијем боја бити неће
Веће жели да на трупу уд`ри
Док ми је Гаџуљић Степана
Он без кавге ручати не може.

У сусрет 120. годишњици оснивања Српског пјевачког друштва

„Јединство“

Протојереј-стапрофор Рајко Радујковић

Српско пјевачко друштво „Јединство“ из Бања Луке једно је од најстаријих културних друштава у Босни и Херцеговини. Према историјским изворма оснивање српских црквених пјевачких друштава у БиХ, пада у вријеме владавине аустроугарских окупационих власти.

Године 1888. у Бања Луци је основано Српско православно црквено пјевачко друштво „Јединство“ као мушки хор, претеча мјешовитог хора које је пет година чекало дозволу о регистрацији код аустријских окупационих власти. Када су се стекли услови за регистрацију, под окриљем Српске православне црквене општине у Бања Луци, 1893. г., на празник Ваведења, основан је мјешовити хор под именом Српско православно црквено пјевачко друштво „Јединство“. Први предсједник друштва био је прота Вид Ковачевић, а за диригента постављен је учитељ Ксенофон Зита, чији су родитељи били Грци из Корче.

Од оснивања овог пјевачког друштва тражено је да оно носи национално име Српско пјевачко друштво „Јединство“, или аустријске власти нису дале дозволу до 1903. г., када је са босанско-херцеговачке сцене отишао Бењамин Калај. Сљедеће 1904. на својој главној годишњој скупштини 25. децембра, пјевачко друштво доноси Одлуку о преименовању друштва у Српско пјевачко друштво „Јединство“, и под тим именом постоји до данашњих дана. На великој свечаности у Бања Луци, о Петровдану 1905. године, освећена је застава СПД „Јединство“. На тој свечаности учествовали су хорови: Београдско певачко друштво, Друштво „Обилић“ из Београда, Нишко певачко друштво „Бранко“, Академско друштво „Балкан“ из Загреба, Шабачко певачко друштво, „Вила“ из Приједора, „Побрратимство“ из Санског Моста и СПД „Јединство“ из Бања Луке. Запажени гости на свечаности били су српски композитори и диригенти: Стеван С. Мокрањац, Станислав Бинички, Мита

Топаловић, Роберт Толингер и пјесник Алекса Шантић.

Први свјетски рат прекинуо је рад друштва да би у новоформирanoј Краљевини Југославији друштво наставило са радом и 1933. године прославило свој четрдесетогодишњи јубилеј. О тој свечаности је писао диригент и академик Владо Милошевић. Хор је имао прекид рада за све вријеме Другог свјетског рата, забраном власти НДХ, али и послије ослобођења су, у новоформирanoј ФНРЈ, комунистичке власти такође забраниле обнову СПД „Јединство“, као и других друштава која су носила атрибут српски.

Са оснивањем Републике Српске, 1992. године, а на иницијативу протојереја Ратка Радујковића, диригента Немање Савића и једног броја угледних Бањалучана, дошло је до обнове рада СПД „Јединство“. То је вријеме када се у Републици Српској у основним школама уводи редовни час вјеронауке што је довело до духовног и националног препорода српског народа.

Будући да је 10. јула 1992. године код Вишег суда у Бања Луци извршена регистрација обновљеног Друштва, управа „Јединства“ је приступила припреми стогодишњег јубилеја који је свечано прослављен 10, 11. и 12. децембра 1993. године. Одмах по обнови Друштво је кренуло крупним корацима у рад и извршавање својих програмских задатака – негоњање духовне музике, зближавање Српске Цркве и српског народа, (бришући тако трагове и послеци вулгарног атеизма), откривање младих талената... Тако се преко СПД „Јединство“ враћамо српској изворној православној музичи, а будућим нараштајима овај хор постаје оно што су некада били гуслари – гласоноже пјесме и памћења, тиме и сљедбеници Вука и Мокрањца.

Године 1995. одлуком Друштва основан је Ђечији хор, као подмладак СПД „Јединство“, који ће поред редовног појања у Храму Св. Тројице, учествовати и на ђечијим фестивалима и освајати високе награде и признања. Овим хором су дириговали професор и диригент одраслог састава, мр Немања Савић, гђа Јасминка Вујчин, а данас хором диригује Јасна Антонић, наставница музичког образовања.

Будући да је друштво обновљено 1992. г., десет година касније (2002), је донета одлука да се 20. октобра одржи десетогодишњи јубилеј од обнове, и прослава 110. годишњице оснивања када је извршена и промоција *Монографије* пјевачког друштва под називом: „Многаја љета“.

За 20 година свога рада, Друштво је поред редовног појања у храмовима и другим свечаностима на подручју Епархије бањалучке, учествовало и на многим међународним фестивалима и олимпијадама у 16 држава, освојивши при том 19 златних и сребрних медаља, уз многобројна гостовања у земљама широм света: Србија, Грчка, Македонија, Бугарска, Словачка, Мађарска, Федерација БиХ, Њемачка, Словенија, Аустрија,

Италија, Кипар, Хрватска, Малта, Кина, Русија, Француска...

За свој рад Друштво је добило и три ордена: Орден Св. Саве СПЦ, Орден Св. Андреја Грчке Православне Цркве и Орден Његоша Републике Српске.

СПД „Јединство“ је до сада снимило многобройне радио и ТВ емисије, издало 6 самосталних и 4 заједничка компакт-диска, две аудио и једну

видео касету. Већ девет година Друштво је организатор „Бањалучких хорских сусрета“ који сваке године доводе у Бању Луку високо рангирале хорове из земље и иностранства. Идућа 2013. година је јубиларна, када ће Друштво прославити 120 година од оснивања, 21 годину од обнове, 18 година од оснивања Ђечијег хора и 10 година од оснивања „Бањалучких хорских сусрета“. ■■■

Александар Шмеман

Евхаристијско богословље

Богословско друштво Отачник,
Београд 2011.
220 стр.; 20 см
ISBN: 978-86-87057-16-6

Уколико постоји личност чији су целокупно богословско стваралаштво и читав живот обележени Евхаристијом Цркве, онда то засигурно јесте блажени отац Александар Шмеман. Управо из тог разлога, наслов зборника *Евхаристијско богословље*, који потиче од приређивача, на најбољи начин изражава централну мисао коју овде сакупљени чланци и студије експлицитно изражавају: Евхаристија јесте центар, смисао и само биће живота Цркве, хришћана и живота целокупног створеног света.

Колико је нама познато, први чланак оца А. Шмемана преведен на српски језик јесте *У штајању за коренима америчке буре* – неколико мисли о аутокефалији, црквеном предању и еклесиологији, објављен још давне 1974. године. У међувремену је преведено готово све што је отац Александар икада написао. Српско богословље се може похвалити скоро целовитим опусом овог колосалног богослова Цркве. Ипак, понешто је остало не-преведено. Управо то има прилику да сада изађе на светлост дана, тј. пред српски теолошки и културни публикум. Сvakако, у зборник улази и неколицина чланака који су се раније појавили у разним преводима, али су се овде нашли у свежем и новијем преводу.

Зашто о. Александар Шмеман? Зашто данас, након деценија богословског, црквеног и литургијског препорода Православне Цркве у свету и Србији? Неко би питao: зашто изнова текстови оца Шмемана сада кад нам је, наизглед, све у вези са њим итекако познато? Чини се да дuguјемо одговор на ова не толико прозирна питања.

Циљ зборника који је пред нама, вишеструк је. Пре свега, ради се о жељи да одређени (нама важни) текстови оца Александра буду на једном месту, под једним корицама и на српском језику. Ради се о указивању на Шмеманово целовито и систематско бављење проблемима Евхаристије, Литургије, светих тајни и целокупног живота Цркве.

Као друго, постоји потреба за новом херменеутиком савременог евхаристијског богословља Цркве, као и начина на који исто богословље формира живот хришћана у Цркви и свету. Дакле, оца Шмемана треба изнова читати и тумачити. Потребно је ново вредновање и критичка анализа његових фундаменталних богословских ставова. На многим mestima о. Шмеман ће проговорити језиком аутентичног хришћанства, Цркве, Евхаристије и Отаца; на другим mestima о. Александар ће, пак, преблаго или престрого оценити извесне појаве у богословљу и Цркви. Из тог разлога ће оваква места морати поново да буду читана, коригована, исправљана и добронамерно употребљена, како би све ишло у корист даљег напретка богословља, Евхаристије и саме Цркве.

Сvakако, постоји и трећи циљ зборника. Он се односи према нарастајућем јазу између утопистичких и ескапистичких погледа, философија, теологија и светоназора у данашњој Цркви. Многи ће приговорити да је то стари проблем, да од вајкада постоји у Цркви; и сам о. Шмеман је о томе много писао. Ипак, ради се о не-чем сасвим другачијем; Говоримо о утопистичко-есkapистичком читању и тумачењу самих Шмеманових текстова. Тако, са једне стране имамо утопистички, романтичан, нереалан и неживотан покушај „накалемљења“ основа евхаристијског богословља о. Александра Шмемана на свакодневни живот хришћана у Цркви, без истинског разматрања питања да ли, како, када и због чега треба или не треба примењивати исте. С друге стране, присуствујемо и ескапистичком

читању о. Шмемана, чији је циљ у овом случају само пуко образовање, академизам, стручност, научност, итд., без икаквог покушаја да се нешто од прочитаног примени у сопственом животу. У вези са свим наведеним је и проблем идеологије. Реч је о идеологији насталој услед глорификовања или ниподаштавања богословског лица и дела оца Александра Шмемана. Док се једни заклињу у лик о. Шмемана и његову „непогрешивост“, други ће отићи тако далеко да ће на ломачама спаљивати књиге о. Шмемана. Даљи коментар није потребан. Потребно је, међутим, ослободити се фантазама и извући најбоље из текстова који су пред нама. Мислити својом главом, а не главом идеолога, са које год стране они пристизали.

Лазар Нешић

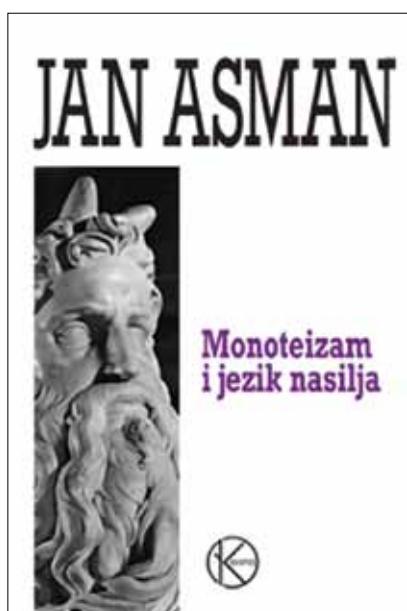
Јан Асман

Монотеизам и језик насиља

Превео с немачког изворника:

Дејан Аничић
Карпос, Лозница 2009,
57 стр.; 17 см

Кратка студија Јана Асмана (Jan Assmann), аустријског археолога, теоретичара културе и

религиолога (главна дела: *Културно јамћење; Монотеизам и космотеизам*), упркос својој сажетости, прилично успешно попуњава празнину у радовима који се баве оваквим темама на спрском језику.

Асман смешта своје промишљање о монотеизму и језику насиља у контекст савременог, верски мотивисаног насиља, које је присутно пре свега међу представницима „аврамовских религија“, најпре у исламу. Међутим, он се не бави савременим дискурсом о верски мотивисаном насиљу, већ својом анализом продире дубље у саме почетке примене језика насиља у монотеистичким религијама. Тако он већи део своје студије посвећује анализи Пете књиге Мојсијеве (Поновљених закона), у којој постоје врло драстични примери прописивања примене насиљних метода према онима који монотеистичко веровање не прихватају или су отпали од њега. Следећи радове Екарта Ота (Eckart Otto) и Отмарса Кела (Othmar Keel), аутор наглашава везу између онога што је назвао „фiktivno ратно право“ у Поновљеним законима, са сличним текстовима које су асирски владари упућивали својим вазалима. Уочена је директна повезаност између захтева које Јахве упућује својим верницима и захтевама асирских владара.

У неким случајевима се ради чак о директном преписивању. Ово је навело поменуте ауторе да о ратним прописима у Поновљеним законима говоре као о „субверзивној политичкој теологији“.

Да би објаснио мотиве једне овакве „субверзивне политичке теологије“, Асман се позива на своју оригиналну тезу у којој прави разлику између „инклузивног монотеизма“, који је по њему крајња последица еволуције свих политеистичких религија и „искључивог монотеизма“, који је последица обраћења, и као такав последица је личне и друштвене револуције. Револуционарни карактер преобраћења Асман препознаје као основни мотив за довођење јединог Бога у контекст оваквог насиљног дискурса. Верност обраћењу искључује било какву релативност, па самим тиме и толеранцију која би била својствена еволутивно насталом монотеизму. При том, наглашава да се насиљни језик, пре свега, односи на оне који су припадали монотеизму и вратили се натраг у политеизам. Ово сматра потврдом да језик насиља првенствено има функцију да појединце и групе учврсти у верности обраћењу. Ипак, он наглашава да је ратно право у Тори увек фiktивно. Као једини историјски пример, евентуалне стварне примене овог права, он наводи Макавејске ратове.

Ова студија на ваљан начин откљања савремене неомаркионитске стереотипе о насиљном и осветничком Богу Старог Завета, који су имали своју улогу и у припреми за холокауст. Такође, помаже онима који су проучавајући Стари Завет, били саблажњени језиком насиља присутним у њему. С друге стране, демаскира оне који се позивају на старозаветне ратне прописе за оправдање савремене примене ратног насиља. Због свега поменутог, као и због тога што су издавач и преводилац одлично урадили свој посао, ову студију препоручујемо читаоцима.

Бојан Бошковић

Стилијан Пападопулос

Од апостолских ученика до Никеје (Патрологија I: Увод, II и III век)

превод Коста Симић

Православни богословски факултет – Институт за теолошка истраживања,
Београд 2012.

410 стр.; 24 см

ISBN 978-86-7405-113-9

Један од кључних проблема теолошког образовања у Србији, како средњошколског тако и високошколског, јесте недостатак адекватних уџбеника и настаних средстава. Изгледа невероватно, али је, нажалост, истинито, да за већину предмета, чак и за оне суштински важне (као што је нпр. догматско богословље), на нашим богословским факултетима уопште немамо праве уџбенике, већ се едукација врши тако што се користе разне монографске публикације, одн. студије објављене у зборницима или часописима, које често уопште нису примерене за подучавање студената (нпр. савремене богословске расправе као обавезну литературу читају и из њих полажу испите студенти који, јел', уопште нису пре тога доволно упућени у озбиљну проблематику која је присутна у тим расправама; то су им често прва теолошка штива са којим се сусрећу у обуци, иако по природи ствари, ишчитавање таквих радова долази након завршавања основне едукације).

Иако је код нас у патрологији стање мало боље него у другим областима, ипак се осећа потреба за једним што *свеобухватнијим* патролошким уџбеником. Управо један такав уџбеник појавио се на

овогодишњем сајму књига у Београду, а у издању Института за теолошка истраживања београдског Православног богословског факултета. Реч је о преводу прве свеске *Патрологије* познатог атинског професора патрологије Стилијана Пападопулоса. Ова свеска покрива период од доба апостолских мужева, дакле, од самог почетка светоотачке писмености, па све до Никејског сабора 325. године. Посебно је занимљив уводни део књиге, који претходи поглављима у којима су обрађени конкретни споменици светоотачке књижевности; у њему се аuthor бави за патролошку науку релевантним исагогичким питањима и њеним историјатом, а о којима се код нас мало пише и мало зна. Други део публикације краси концизност приликом излагања грађе, пажљива селекција информација везаних за конкретне личности и стваралаштво отаца и учитеља Цркве; уз то аuthor доноси и значајан број библиографских јединица за сваку од тема коју излаже, а што је у функцији лакшег сналажења кроз обимну патролошку литературу за све оне који намеравају даља истраживања.

Патрологија професора Стилијана Пападопулоса је, с једне стране, уџбенички непретенциозна, а с друге, веома информа-

тивна књига: стога је погодна за све оне који почињу да се баве патристиком, али је и одличан „подсетник“ (*handbook*) за оне који су већ упућени у ту материју. Такође, књига је узорна и по методици којом је писана, те може бити од користи и нашим потенцијалним ауторима теолошких уџбеника.

Блајоје Пантелић

Никола Кнежевић

Савремена политичка теологија на Западу

Отаџник, Београд 2012.
201 стр.; 20 см
ISBN: 978-86-87057-19-7

У време када се теологија углавном у широј јавности поима као „авангарда“ постметафизичког мишљења, потребно је преиспитати питања теолошке семантике: да ли теологија треба да се бави само питањима која се тичу онтологије и „великих“ тема или је потребно да се промисли о њеном ангажману у друштвеном и политичком контексту? Покушај давања одговора на та питања ћемо наћи у књизи *Савремена политичка теологија на Западу*.

Књига је концептуално подељена на три дела: немачка политичка теологија, англосаксонска политичка теологија, док се у трећем делу аuthor контекстуално бави теолошко-политичким промишљањем зарад покушаја креирања контекстуалне политичке теологије у Србији.

Након уводног сегмента о самом појму политичке теологије, аuthor детаљно излаже теолошку мисао водећих немачких теолога: Карла Шмита, Карла Барта, Јохана Баптиста Меца и Јиргена Молтмана. Протестантски теолог

Никола Кнежевић

САВРЕМЕНА ПОЛИТИЧКА ТЕОЛОГИЈА НА ЗАПАДУ

Никола Кнежевић сагледава настанак, развој и утицаје који су условили појаву и развој модерне немачке политичке теологије. У овом делу наћи ћемо разнолике теме: појам *katechon*, који представља особу или силу која усправа долазак Антихриста на крају историје, нагласак на невидљивости Цркве и личном посвећењу верника... Држава и Црква постоје на основу ауторитета који је дат одозго, пошто се свет налази у оквирима божанског провиђења.

Примарна окупација Николе Кнежевића је богословска мисао Јохана Баптиста Меца којом се руководио у већем делу своје књиге. Најпре се указује на повезаност Исусове есхатолошке поруке и друштвено-политичке стварности која Цркву поставља у један критичко-дијалектичан однос према друштвеној стварности. Под тиме се сматра да треба да буде носилац слободе и друштвених промена, као и да промовише културу признања других. Јирген Молтман се наставља на Мецово богословље, и преко теологије крста и наде указује да Црква мора преко солидарности са најугроженијима да оствари императив хришћанског учења.

Аuthor је иссрпно обрадио немачке политичке теологе, док је у делу који се бави англосаксонском политичком теологијом об-

радио само двојицу теолога: Стенлија Хојерваса и Џона Милбанка. По Хојервасу је најважнији политички задатак Цркве да представља заједницу у којој људска бића развијају врлине (стр. 88). Милбенк је одлично обраћен, при чему је наглашен његов хришћански социјализам, као и његова критика капитализма, а посебно либералног капитализма.

Пропуст ове књиге представља необрађивање политичке мисли код православних. Иако су узгред поменути о. Александар Шмеман, о. Стенли Харакас и о. Џон Мајендорф (стр. 8) изостаје дискурс њихове мисли, а понапре дискурс о. Сергија Булгакова, бившег марксисте, који је дао пледоје за развој политичке теологије код православних, као и мисао Христе Јанараса и Георгија Манзаридиса.

У последњем делу своје књиге, Кнежевић покушава да повеже контекстуалну теологију, питање одговорности и страдања у бившој Југославији. Под промишљањем идентитета руководи се тиме да, будући помирени са Богом, морамо унутар наших идентитета направити места за друге и прихватити их (стр. 102), потом покушај помирења преко сећања (стр. 109–116) и колективно преумљење (стр. 126–137). Од посебне важности је обраћено потпоглавље о концепту хришћанске демократије (стр. 137–144) где се даје пресек хришћанске демократије у Европи (стр. 141)... Напослетку се аутор бави употребом мита у политичке сврхе. Овај део одликује одвише критичан тон, где је аутор требало да више буде усмерен на појашњење мита, а не толико на критику актуелне политике.

Књига у сваком случају представља одређени помак у теолошкој култури дијалога и представља једно од ретких дела које подстичу на даље промишљање о решавању болних тема, као што су питања болног наслеђа ратне прошлости и одговорности у политици, да би нам друштво постало боље и просперитетније.

Славиша Костић

Из старог Православља

Кроз страну штампу

„За“ и „против“
„интеркомуније“

Лондонски лист „Черч Тјамз“ од 8. XI 1968. доноси узбудљив чланак о проблему „интеркомуније“ (тј. дозволе да се иде на причест у различите хришћанске заједнице). Бискуп Велски др Едвард Хендерсон препоручује тим поводом да Англиканска црква треба да буде широке руке у давању своје причести неангликанцима. Уосталом и Ламбетска Конференција склона је том растегљивом решењу овога чворовитог проблема. Међутим, др. Х. Купер је приметио да најгрлатији поборници „интеркомуније“, управо најмање иду на причест. А господица Валерија Пит јавно је критиковала надбискупа од Јорка што се он усудио да служи Евхаристију на једном Англиканско-методистичком скупу предзваничне одлуке о уједињењу Англиканске и Методичке заједнице. Надбискуп је на то изјавио да је писање штампе о његовом саслуживању са методистима потпуно нетачно.

Стална Конференција православних епископа у Америци дала је изјаву према којој се никоме не сме дати свето причешће ако претходно не исповеди да му је Мати Црква једино Света Католичанска црква Православна. Православни епископи Америке наглашавају да је Евхаристија и заједничко причешћивање врхунски циљ, а не релативно оруђе сједињавања свих хришћана.

О проблему „пилуле“

„Екуменска информативна служба“ од 19-ог XI 1968. доноси кратку вест са Новог Зеланда. Ради се о бурном проте-

сту Ново-зеландских студената Кентерберијског Универзитета против одлуке да се на тлу Универзитета јавно продају контрацептивне пилуле. Председник Савета цркава за Нови Зеланд, др Дајсон, осудио је ту одлуку као шпекулацију на понижење људских вредности, јер се путем аутомата са злогласним пилулама сексуални живот обесцењује и своди на низину шећерлема, цигарета и жвакачићи гума.

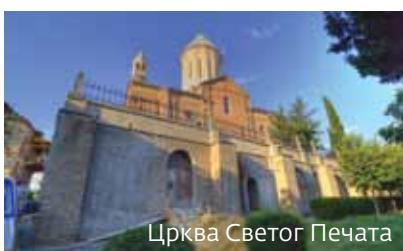
Римокатолички бискупи Аустрије донели су одлуку према којој су њихови верници надлежни да реше сами, по налогу сопствене свести, проблем ограничења броја деце. То се може дозволити једино на основу „етичких разлога“, подвлаче аустријски бискупи. Ако ти разлози одиста постоје, онда се употреба пилуле не мора навести као грех приликом исповедања.

Православна Црква предлаже својим верницима високи и непромењиви идеал аскетског уздржавања по споразуму супружника, тј. избегавања свих механичких средстава за ограничавање деце.

Православље – новине Српске Патријаршије, година II, број 42, Београд, 19. децембар 1968. г., стр. 8.

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

Црква Светог Печата

ГРУЗИЈА

Изложба Јерменске Цркве

Првог децембра је у Тбилисију, главном граду Грузије, у Културном центру Јерменске Цркве отворена изложба под називом „Јерменске цркве у Тбилисију – јуче и данас“. Изложба је посвећена оснивачима Јерменске Цркве, Вартоломеју и Тадеју. Организатори овог догађаја су културни центар „Хајартун“, затим Унија јерменских сликара Грузије и Национални архив Грузије у сарадњи са министарствима за културу и дијаспору.

На изложби су представљени радови петнаесторо сликара, а на тим радовима је представљено 26 историјских јерменских цркава у Тбилисију (које су до 1930. г. припадале Јерменској Цркви, од којих су многе касније национализоване или уништене, а део је прешао у власништво Грузијске Православне Цркве).

Како преноси Информативна служба Грузијске дијецезе Јерменске Цркве, изложба је била отворена до 10. децембра. На изложби су представљене и брошуре о јерменским црквама у Тбилисију које су објављене на три језика. Последњег дана посетиоцима је било приказано 150 слајдова о Цркви Светог Печата у Тбилисију која је изграђена између 1703. и 1711. године а обновљена 1780. године.

Извор: <http://hetq.am/eng/>

САД

Свеправославна конференција за младе

Коптско Братство Патријарха Кирила било је домаћин друге по реду Свеправославне конференције за младе [Pan-Orthodox

Youth Retreat], која је ове године одржана 24. новембра на Колеџу Св. Петра у Џерси Ситију у америчкој савезној држави Њу Џерси. Конференцији је присуствовало више од хиљаду младих верника из десет различитих Православних Цркава али и велики број клирика, представника шест древноисточних цркава и четири Православне Цркве.

Ове године тема конференције је била „Постати човек“.

Међу главним излагачима су били протојереј Џон Бер, декан православне Академије Св. Владимира у Њујорку, и Епископ Давид, као представник Коптске Цркве.

<http://theorthodoxchurch.info/>

СВЕТ

Одумире најстарије дрвеће

Група аустралијских и америчких научника је спровела истраживање којем је обухваћено најстарије дрвеће на планети. Они су открили да широм света том најстаријем дрвећу, станишту бројних птица и богатог биодиверзитета, прети одумирање уколико се хитно не донесу мере за њихову заштиту.

У питању је дрвеће старо између 100 и 300 година и то на свим континентима.

Један од аутора студије, професор Дејвид Линдемајер (David Lindenmayer) са Аустралијског националног универзитета каже да се ради о проблему светских размара и да је то могуће видети у већини шума.

„Баш као и великим животињама, као што су слонови, тигрови и китови – чији је број драстично опао у многим деловима света,

и великом дрвећу прети истрење“, додао је он истичући да су посебно на удару танзанијски баобаби, калифорнијске секвоје и северноамерички борови.

Студија је показала да дрвеће не умире само у шумским пожарима већ нестаје по десет пута већој стопи од нормале и у година-ма када нема пожара.

Поред пожара, ово старо дрвеће нестаје и због климатског затревања, сече и крчења шума.

Танзанијски баобаб

Бил Лоренс (Bill Laurance) са Универзитета Џејмс Кук напомиње да ти организми који нестају имају кључну улогу у регулисању и обогаћивању нашег света. „Ово дрвеће је гнездилиште и станиште за око 30% птица и животиња појединих екосистема... Оно је огромно складиште угљеника, обезбеђује рециклажу супстрата, омогућује великом броју живих организама да се на њему развијају или и утиче на хидрологију“, додаје Лоренс.

Извор: <http://www.cbc.ca/>

САД

Саопштење богословског Савета

Северноамерички православно-римокатолички Савет издао је саопштење о значају недеље.

„За хришћане је недеља, Дан Господњи, посебан дан који је посвећен служби и богослужењу“, наводи се у саопштењу.

Између осталог у саопштењу се наводи:

„Док посматрамо своју браћу и сестре и наше друштво, видимо са свима недостаје времена и да су сви под стресом. Један од разлога је и тај што су многи заборавили на значај недеље и са тим и

праксе које су редовно обнављале наше односе и наше животе. Све више и више хришћанских вођа види последице рада 24 часа, 7 дана у недељи и питају се 'Где не стаде време за одмор?' ... То је јединствени хришћански празник. То је 'дан који створи Господ' (Пс. 117, 24). Његова природа је света и радосна. Недеља је дан за који верујемо да је Бог тада одлучно делао како би свет ослободио од тираније греха, смрти и пропадања кроз Свето Вајсрење Христово... Као чланови савета, позивамо и клирике и лаике да у својим заједницама наглашавају значај недеље за богослужење и породицу. Изнад свега позивамо све вернике да узнесу хвалу Богу и да љубе једни друге – и да имају времена како за једно тако и за друго – како бисмо сви заједно празновали Дан Господњи."

Извор: <http://www.scoba.us/>

Старе польске ћириличне књиге

ПОЉСКА

Рестаурација књига

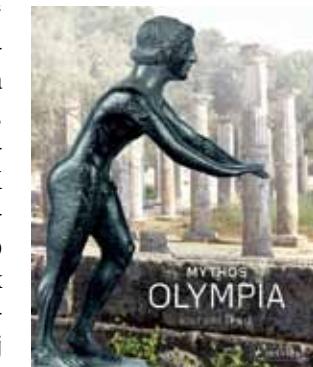
Захваљујући субвенцијама Министарства за културу и национално наслеђе Владе Польске, Центар за православну културу Елис у граду Горлице у југоисточној Польској спровешће пројекат рестаурације старих књига на ћирилици. Главни циљ овог пројекта ће бити очување богатог материјалног наслеђа Православне Цркве у областима Подкарпатја и Галиције.

Центар Елис је од 2010. године наовамо каталогизовао старе књиге на ћириличном писму које су припадале православним парохијама у провинцији Малопољск. Следећи корак је био да се највреднији примерци унесу у регистар и да се прикупе средства

НЕМАЧКА

На крилима агона

"Мит Олимпије – култ и игре у Антици" – под овим називом је, на иницијативу Грчког културног института и Министарства за културу Грчке, у Martin-Gropius-Bau, у сарадњи са Немачким археолошким институтом у Берлину – као *post festum XXX Олимпијских игара у Лондону* – организована великолепна изложба, која ће трајати до 7. јануара 2013. г. Преко 500 изнајмљених експоната, махом из Грчке, али и из Париза, Ватикана и Рима, изложено је на овој изложби у Берлину. Антички мит, култ и светковина у почаст Зевсу, врховном божанству олимпијских богова, различите етапе археолошких истраживања као и документација о њима, чине супстанцијалне окоснице ове опсежне и брижљиво конципиране изложбе. Реч је о досад најопсежније документованој изложби о Олимпији и олимпијским играма уопште. На овој изложби су осветљене све фасете Олимпије – њено култно језгро, њена најпознатија здања и уметничка дела/артефакти (статуе, пластика). Документарна сведочанства су сачувана из 7. столећа пре Христа. Тада су се, сваке четврте године, атлетичари из различитих полиса (градова и држава) састајали у Олимпији да одmere снаге у спортским дисциплинама као што су трчање, утакмица у управљању колима, боксу или петобоју. Победник је постојао само један. Ко је био други, тај је изгубио. Сребрних медаља није било у антици. Агонални принцип је централни аспект и игара и њене „теологије“. Та тема је изобилно осветљена на овој изложби. За време олимпијских игара васпостављан је мир међу завађеним странама и државама. Тај пацифистички аспект феномена Олимпије је, на жалост, сасвим запостављен у време Олимпијских игара новог времена. Оминозне Олимпијске игре из 1936. г., одржане у Берлину, које су националсоцијалисти безочно инструментализовали у своје идеолошке пропагандне сврхе – доволно је у овом контексту споменути име Лени Рифенштал – сасвим су изостављене, иако би се тиме могла васпоставити компаративна слика оригиналне пацифистичке идеје и њене политичке злоупотребе. У једну реч – комплексни феномен Олимпије сједињује под својим семантичким сводом како агоналну игру атлетичара тако и рат, култ и уметност. Овим поводом је објављен и импозантна публикација „Mythos Olympia – Kult und Spiele in der Antike“ [Prestel Verlag, München – London – New York, 2012.] – на 600 страница са 1000 фотографија, коју је приредио Ханс-Јоахим Герке, један од водећих археолога у Немачкој и специјалиста за питања везана за Олимпију. Једном речју, ово је фасцинирајућа изложба која маркира нову епоху задајући идеалну парадигму у поставкама ове врсте.

Како преноси званични веб-сајт Польске Православне Цркве (<http://www.cerkiew.pl/>), књиге ће бити рестауриране и биће сачуван њихов оригинални изглед. Затим ће бити изложене у Православном културном центру у граду Горлице.

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Пешровић

ТУРСКА

Заштита животне средине

Овогодишњи извештаји о рекордном топљењу ледених покривача али и о екстремним сушама подстакли су константинопољског Патријарха Вартоломеја I да у својим порукама и даље првенствено говори о бесомучном уништавању нашег природног окружења. Док економисти и политичари саветују развој и потрошњу као решење за превазилажење економске кризе, Патријарх истиче да је заправо права криза културна и духовна криза и да се она може превазићи једино удаљавањем од осионаг материјализма.

Сви људи, каже он, треба да науче да разликују „оно што желимо од онога што нам је потребно“.

Цариградски Патријарх је у септембру ове године издао енциклику у којој позива све православне хришћане да се покају јер не чине довољно да би спасли планету. Биодиверзитет, „дело божанске премудрости“, није дат човеку да га он злоупотреби, пише Патријарх: човекова власт на земљи му не даје за право да похлепно граби и уништава ресурсе. Свјатитељ је посебно нагласио да „моћницима овога света“ треба преумљење како би престали да уништавају планету зарад профита или краткорочног интереса.

И друге верске вође, укључујући и папу Бенедикта XVI, Далај Ламу и претходног архиепископа кантерберијског, такође су позва-

ли на одговоран однос према животном окружењу.

Према речима Епископа диоклијског Калиста Вера, истакнутог православног богослова, „традиционално се грехом у хришћанству сматра оно лоше што чинимо другим људима“; он томе додаје да „Патријарх Вартоломеј иде још и даље и каже је да и оно што чинимо животињама, ваздуху, води и земљи такође грех и није просто људска непромиšљеност“.

„Зелени Патријарх“

Захваљујући између осталог и овако снажном залагању Патријарха Вартоломеја за очување наше животне средине, многи православни манастири и цркве у Европи и Сједињеним Америчким Државама су у последњих неколико година прешли на напајање соларном енергијом. Међу њима је и манастир Хрисопиги на грчком острву Крит. Како пише Њујорк Таймс, монахиње тог манастира редовно држе предавања о заштити животне средине на којима користе текстове Патријарха и других богослова. Како је на конференцији на Халки рекла игуманија манастира, „све више младих људи долази на предавања... Они долазе како би пронашли смисао. Многи долазе како би у еколозији пронашли надахнуће...“.

Извор: <http://www.nytimes.com>

ЦЕНТРАЛНА АМЕРИКА

Куба

Убрзо након свог устоличења, 25. јануара 1997. године, Високопреосвећени Митрополит Мексика и егзарх Константинопољске Патријаршије за Централну Америку Атинагора је покушао да под окриље Православне Цркве врати грчки Храм

Св. Константина и Јелене у Хавани. Храм је био затворен децењијама, касније конфискован, а кубанска влада га је напослетку претворила у позориште.

Пред Митрополитом су се нашле бројне препреке. Православна Црква није била призната на Куби те он није званично могао да поднесе захтев за враћање цркве. Међутим, наставио је да се бори и у неколико наврата је путовао у ову острвску земљу не би ли успео да Православној Цркви врати власништво над тим здањем.

Затим се десило чудо. Званични историчар Хаване, који је био одговоран за обнављање старог дела тог града и за обнављање дивних шпанских резиденција и зграда у тој области, био је посебно заинтересован за православну цркву. По повратку из Грчке, тај историчар, господин Лил, пренео је свој став председнику Кубе Фиделу Кастроу. Лил је жељео да изгради грчку православну цркву у старом делу Хаване како би град добио духовну димензију.

И тако, док је Митрополит трајио начин да врати Цркву Св. Константина и Јелене, господин Лил га је позвао да дође на Кубу. Историчар је Митрополиту показао престижну локацију у старом делу Хаване, поред зграде шпанске Мисије Фрање Асишког, говорећи му како жели да на том месту изгради православну цркву и да је поклони Митрополији. Тако је изграђена Црква Св. Николе Мирликијског коју је 25. јануара 2004. године осветио Патријарх константинопољски Вартоломеј. Освећењу је присуствовао и сам председник Кубе Фидел Кастро, дарујући том приликом Патријарху кључеве цркве и документ којим се у Куби званично признаје Православна Црква.

Кубанска влада је цркви поклонила земљиште а потом и финансирала изградњу цркве, док је Митрополија била задужена за унутрашње уређење храма, укључујући и израду иконостаса, ико-

на и мозаика. То је био први пут од времена кубанске револуције (1953–1959) да кубанска влада изда дозволу за изградњу нове цркве. У позивници упућеној Патријарху Вартоломеју, председник Кастро је написао да је „ова црква поклон народа Кубе Константинопољској Патријаршији.“

Мозаик на Цркви
Св. Николе у Хавани

Од тада је Митрополит Атинагора послao велики број младих Кубанаца на студије у Грчку. Када је црква у Хавани била освештена, 2004. године, на Куби је било само четворо православних верника – а данас у Митрополији има петоро клирика кубанског порекла, док се међу верницима налази преко 1.500 кубанских породица. У међувремену се мисија на Куби проширила на још четири града. У питању су градови Санта Клара, Олгин, Пинар дел Рио и Сјенфуегос у истоименој провинцији на јужној обали Кубе.

<http://www.orthodoxiamexico.org/>

ВАТИКАН Римокатоличка црква у Америци

У базилици Св. Петра у Ватијану 9. децембра одржана је међународна римокатоличка конференција на тему „Црква у Америци“.

Конгрес су организовали Папска комисија за Јужну Америку и Братство „Колумбови вitezови“ у сарадњи са Институтом за гавделупанске студије. Овај скуп је инспирисан састанком римокатоличких бискупа који је у новембру и децембру 1997. године сазвао папа Јован Павле II а који је одржан на тему „Сусрет са живим Исусом Христом: Пут ка обраћењу, заједници и јединству у Америци“.

Папа Бенедикт XVI, који се обратио присутним на конференцији, подсетио је на настојања свог претходника да се побољша однос међу црквама у Северној, Централној и Јужној Америци.

„Ова питања данас треба поново преиспитати како би Христова порука још марљивије била спроведена у праксу, са надом да ће Црква бити обновљена“, рекао је папа додајући да „заправо, Христова љубав и сила Његове благодати треба још више да буду укорењени у срцима људи, породица и хришћанских заједница.“

Закључујући, папа је позвао присутне да охрабре и подрже катихезу у Америци: „Обновљен мисионарски дух и ревносна дарежљивост представљаће незаменив допринос развоју Цркве у Америци“.

Извор: <http://www.zenit.org/>

ЕГИПАТ

Смртна казна за филм

Суд у Египту донео је 5. децембра пресуду за шесторицу Копата који живе у иностранству. Они су осуђени на смрт због снимања контроверznог антиисламског филма, односно због вређања исламске вере.

Епископ Коптске Цркве, Марко, рекао је да је пресуда „строга“ али је додао да Црква одбације вређање било које вере.

Спорни филм, који носи назив „Невиност муслимана“, снимљен је у Сједињеним Државама и изазвао је протесте широм муслиманског дела света, посебно у Египту и Либији.

Према речима *Волстриш жунал*, верује се да су у промоцију овог филма били укључени Морис Садек (Maurice Sadek), конзервативни Копт који живи у Америци, као и северноамерички протестантски пастор Тери Џонс (Terry Jones), познат по томе што је спалио примерак Курана.

У Египту је ухапшено неколико људи због сумње да су делили копије филма.

Један коптски учитељ је осуђен на шест година затвора јер је поставио линк за филм на свом Фејсбуку профилу.

Извор: <http://english.ahram.org.eg/>

САД

Помен на „нултој тачки“

Православни хришћани у Сједињеним Државама су у четвртак прославили празник Св. Николе Мирикијског Чудотворца. Архиепископ Димитрије, предстојатељ Архиепископије за Америку Константинопољске Патријаршије, је – као што је то чинио и претходних једанаест година – тога дана служио помен на месту у близини Светског трговинског центра у Њујорку, где се налазила мала црква посвећена Св. Николи, изграђена 80 година пре него што је потпуно уништена у терористичком нападу 11. септембра 2001. године.

Помен је одржан тачно испред локације на којој ће ускоро бити подигнута нова црква.

Архиепископ Димитрије се помолио за покој душа оних који су страдали тог трагичног дана и помолио се Св. Николи да посредује пред Богом како би Црква имала снаге да поново изгради нови храм.

Архиепископ је говорио о тешком путу вере и упорности који је трајао годинама, тј. о многим напорима да се обезбеди место за изградњу цркве. Он је напоменуо да ће нова црква бити на истакнутом месту које ће свакога дана посећивати на десетине хиљада људи.

У ЕПАРХИЈИ ОСЈЕЧКОПОЉСКОЈ
И БАРАЊСКОЈ

Парохијски дом у Вери

На петнаест километара од Вуковара, према Осијеку, налази се село Вера, у којем вековима живе православни Срби. У центру села налази се прелеп православни Храм Благовештења Пресвете Богородице из 1762. године.

Благословом Преосвећеног Епископа осјечкопољског и барањског Г. Лукијана 2012. је почела изградња новог црквеног дома са становима за црквенослужитеље великом салом за народ површине 638 метара квадратних. Овај црквени дом зида се средствима из буџета Црквене општине и прилозима верника. Дана 18. октобра 2012. г. Преосвећени Епископ осјечкопољски и барањски Г. Лукијан учинио је канонску посету парохији у Вери.

Уз саслужењеprotoјереја-ставрофора: Душана Марковића, архијерејског намесника вуковарског, о. Милорада Лазаревића из Вере, о. Милована Владовића из Боботе, protoјереја: Миленка Гребића и о. Миладина Спасојевића из Борова и о. Саше Кузмановића из Трпња, уз присуство великог броја верника, људи из политичког и јавног живота, Владика Лукијан извршио је освећење темеља и положио четири камена - темељца, која је Преосвећени донео са Свете Горе, Синаја, из Жиче и Студенице. Потом се Владика Лукијан обратио верном народу похваливши труд и рад protoјереја-ставрофора Милорада Лазаревића, председника црквоноопштинског Управног одбора г. Бошка Стојановића и чланове црквеног одбора. *Протојереј Миладин Спасојевић*

Наставља се прогон Архиепископа Јована

Дана 28. новембра 2012. у Основном суду у Скопљу, одржано је ново, политички монтирано судско рочиште против прогоњеног Архиепископа охридског Г. Јована као и против осталих

прогоњених епископа, свештеномонаха, монахиња и верника Православне Охридске Архиепископије.

Вештачења која су првобитно спроведена, показала су да Архиепископ Јован није проневерио никаква средства. Зато је два пута био ослобађан, да би се тек у трећем наврату, донела политичка пресуда о затварању. Сасвим индикативно, суд још увек није дао никакав одговор, да ли је средства за која се окривљује, Архиепископ Јован, присвојио за себе или их је ненаменски расподељивао!

На овом рочишту, на питање Јавног тужиоца да ли је МПЦ обештећена, представник МПЦ, расколнички свештеник Ванчо Умленски, рођен 1979., даје одговор да МПЦ није обештећена и упорно инсистира да Архиепископ Јован исплати одштету расколничкој МПЦ у износу од 270 000 евра! Истовремено, судија је забранио адвокату одбране да поставља питања представнику МПЦ! Судија је такође одбио да укине притвор Архиепископу Јовану, не дозволивши да он буде пребачен у затвор, све са циљем да буде још више ослабљено његово здравље, и да му буде нанета још већа штета!

Расколничка МПЦ, која се са једне стране декларативно залаже за враћање у саборно Православно Хришћанство, са друге и поред безбрјних апела свих помесних Цркава, и даље истрајава у прогону Архиепископа Јована и Православне Охридске Архиепископије, прогону, какав не памте европска демократска друштва!

Извор: ПОА

У ЕПАРХИЈИ СЛАВОНСКОЈ
Посета Кућанцима

У суботу, 1. децембра 2012. године, Епископ ваљевски Г. Милутин је, у пратњи архијерејског заменика Архијерандрија Петра, посетио Епархију славонску и свог брата у Христу Епископа славонског Г. Саву. Овом посетом је

реализована обострана жеља српских Архијереја, који су у далекој Аустралији, у различитим временима делили трон и жезал Епископа аустралијско-новозеландских. Са својим домаћином, Владиком Савом, Владика Милутин је у Кућанцима, родном селу блажено-почившег Патријарха српског Павла, служио Свету Архијерејску Литургију, а потом и паастос почившем српском Патријарху Павлу, архијерандрију мастира Јасеновац Амфилохију и свим знаним и незнаним упокојеним православним житељима и клирицима ове епархије. Два архијереја су се, у току Свете Литургије, помолила и за ослобођење од земаљских окова и слободу Архијепископа охридског и Митрополита скопског Г. Јована, који, као сужањ затворен у скопском затвору, исповеда веру и страда за Христа, само због тога што сведочи Христа.

Архијерандриј Петар, архијерејски заменик Владике Милутина

У ВРАКИ
Стота годишњица битке

Светом Архијерејском Литургијом у Цркви Св. Тројице у Враки и паастосом на Бардањолу 2. децембра 2012. г. је обиљежена стота годишњица првог Балканског рата и Битке на Скадру у којој је за ослобођење овога града од вјековне турске окупације погинуло око 10.000 војника Краљевине Црне Горе и Краљевине Србије.

Свету Литургију служио је Високо-преосвештени Архијепископ цетињски и Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије, уз саслужење свештенства Митрополије црногорско-приморске, Архијепископије београдско-карловачке и Албанске Православне Цркве, уз молитвено учешће православних Врачана, и поклоника из Бара, Цетиња, Херцег-Новог, Подгорице, Београда и Велике Хоче. Литургији је присуствовао и г. Мирољуб Зарић, амбасадор Србије у Тирани.

Помозимо Тијани

Огњановић Тијана, рођена 5. маја 2005. године у Београду, од своје друге године живота се лечи на Институту за мајку и дете у Београду као тежак срчани болесник са дијагнозом *cardiomphatia restrictiva*. Стање мале Тијане се није поправљало. Напротив. Једина реална опција која је саопштена родитељима јесте трансплантираја срца, те им је у том смислу саветовано да покушају да предузму одговарајуће кораке. Таква врста операције не ради се ради у нашој земљи, а Републички завод за здравствено осигурање не покрива трошкове операције ни постоперативног лечења. Операцију је могуће обавити у Бечу, а трошкови саме операције

се крећу око 120.000 евра. Трошкови постоперативног лечења могу достићи цифру која је потребна за саму операцију, имајући у виду да је један болнички дан на клиници у Бечу око 700 евра, а боравак на интензивној нези око 2300 евра. Тијана би могла да се нађе на листи тек од 1.1.2013. године, до када би требало прикупити потребан новац.

Свако ко жели и у могућности је може уплатити новчана средства на рачунима отвореним код Комерцијалне банке а.д. Београд, Светог Саве 14, на име Тијана Огњановић, Розе Луксембург 35, 11000 Београд, Србија:

Динарски рачун: 205-9011004816395-73

Девизни рачун: SWIFT: KOBRSBG, IBAN: RS35205903101860366239

За сва додатна питања можете контактирати родитеље Јелену (мобилни телефон: 064/ 881 64 24) и Небојшу Огњановића (мобилни телефон: 064/ 892 72 74).

Митрополит Амфилохије је Цркви Св. Тројице, са благословом Патријарха српског. Иринеја, предао крст са Господњег Гроба у Јерусалиму, који су у Враку, специјално за ову прилику, донојили на дар поклоници из Митрополије београдско - карловачке.

Потом је Митрополит са свештеством и вјерним народом на Бардањолу служио парастос погинулим учесницима битке на Скадру. На крају свог једнодневног боравка у Скадру Митрополит Амфилохије је освештао просторије православног братства „Свети Јован Владимир“. Извор: Мишрополија ЦГП

УАЕМ Седница Педагошко-катихетског института

На Православном богословском факултету у Београду, 6. децембра 2012. одржана је седница Педагошко-катихетског института. Поздравну беседу је изрекао протојереј-ставрофор др Предраг Пузовић, декан ПБФ-а. Потом се присутнима обратио управник ПКИ протојереј-ставрофор др Драгомир Санђо. Он је истакао нарочити мисионарски значај сваког вероучитеља. Будући да се верска настава у Србији

одвија већ 11 година, потребно је да се анализирају резултати што би био један од задатака Педагошко-катихетског института као саставног дела ПБФ-а.

Епископ пожаревачко-браничевски др Игњатије (Мидић) је указао на значај Педагошко-катихетског института, жељећи му при том успешан рад и најавивши потребу да се обавести Свети Архијерејски Синод о раду овог института. Професорка др Ксенија Кончаревић, продекан за наставу у свом садржајном обраћању навела је низ проблема са којима се вероучитељи данас сусрећу. У свом излагању указала је на значајне могућности да се унапреди статус вероучитеља.

ђакон mr Сава Милин

У БЕОГРАДУ Сећање на оца Радована

На Богословском факултету у Београду, 6. децембра 2012. г. одржано је молитвено сећање на оца Радована Биговића поводом полугодишњице упокојења. Након помена који је служио Његово Преосвештенство Епископ браничевски Игњатије одржана је комеморација у великом амфитеатру где су били присутни и говорили епископи, презвитери,

ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрањска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocininstvo@gmail.com
www.dobrocininstvo.spc.rs

**БОЖИЋ
У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ**

02 - 10. јануар
02 - 14. јануар
Витлејем, Јерусалим...

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

студенти, као и представници других хришћанских конфесија и религијских заједница, духовна деца оца Радована, пријатељи и наравно породица.

Молитвеном сећању и комеморацији присуствовали су Владика ремезијански Андреј – као изасланик Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, те монсињор Орландо Антонини, апостолски нунције у Србији. Ректорат БУ представљала је др Нада Ковачевић, проректор за наставу. Скупу су се обратили протопрезвитер Предраг Пузовић, декан ПБФ-а, Владика бачки Иринеј, Владика крушевачки Давид, фра Леполд Рохмес, Исак Асиел, врховни рабин Јеврејске заједнице Србије професор Боголуб Ђијаковић, протопрезвитер Зоран Крстић и студенти ПБФ-а.

Сјећање на protoјереја-ставрофора Милоша Перовића (1917-2011)

Прошла је година дана од када се упокојио у Господу протојереј-ставрофор Милош Перовић.

Затворена је књига његовог живота која је почела рођењем 25. марта 1917. године у Шобајићима код Даниловграда. Након завршене основне школе и гимназије похађао је Богословију у Цетињу, а завршио у Сарајеву 1937. године са одличним успјехом. Оженио се са Видосавом из честите породице Ђукановић. Године 1938., 14. маја, рукоположен је у чин свештеника од Митрополита Петра Зимоњића, новоканонизованог светитеља Српске Православне Цркве. Прва парохија у којој је службовао била је у Бањанима код Никшића. После двије године премештен је у парохију у Мишићима код Сутомора одакле је избијањем рата 13. јула 1941. године морао да се врати у своје родно место Шобајиће, где је неко вријеме службовао као парох. После Другог светског рата враћен је у Бањане, где је и почeo свештеничку службу и остао до одласка у пензију, не престајући да и даље ради у парохији.

Упокојио се у Господу 17. септембра 2011. године окружен пажњом и љубављу своје породице. Поратни услови служења Цркви у Црној Гори нијесу били ништа бољи од ратних. Велики број свештеника је страдао у току рата, а због агресивног атеистичког притиска многи свештеници су морали да напусте Црну Гору и оду у друге епархије. Прота Милош и поред породичних проблема, (јер му умире супруга, а он остаје са шесторо дјеце), и не помишља да напусти парохију и Црну Гору, него се храбро хвата у коштац са парохијским и породичним проблемима. Под веома тешким животним условима успијева да дјецу школује и ситуира, чувајући углед свештеника.

„Право задовољство је било слушати protu како прича о тим тешким временима, лијепим примјерима и свједоцима праве, исконске, стамене непоколебљиве вјере Божије и то је нашем protu давало крила. Био је такав да га је доброта Божија и људска највише удивљавала и оснаживала, а његов благи лик увијек је свједочио благодост, милост, човјеколубље, братољубље и разумијевање“, како то рече на protinoj сахрани Преосвећени Владика Јоаникије, који је иначе рођен и одрастао у protinoj парохији.

Његов успјешан рад и ревност у вршењу повјерених му дужности и старање о угледу свештеничког чина прате одговарајућа признања кроз одликовања од надлежних архијереја. Митрополит црногорско-приморски Арсеније 1948. године га одликује црвеним појасом, а 12. маја 1964. године Митрополит црногорско-приморски Данило одликује га чином protoјереја. На предлог Његовог Преосвештенства Епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникија 20. априла 2004. године, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве одликује га правом ношења напрсног крста. Обнавља и одржава цркве у којима је служио у својој парохији као и известан број у непопуњеним парохијама којих је најалост било у Црној Гори. Блаженопочивши Митрополит црногорско-приморски Данило био му је захвалан на великој помоћи у организацији измештања манастира Косијево и Пива.

Скуп је био интиман и најављен је без помпе. Протекао је спокојно. Након шест месеци од представљења оца Биговића атмосферу као да је још увек карактерисала неверица. Његова духовна присутност се снажно осећала. Готово свако предавање, догађај или свечаност на Богословском факултету, били су обележени печатом који је давао, а давао је увек целог себе. Заиста, отац Радован се распњао читавог свог живота. По речима лекара, његово срце је напросто експлодирало – препукло у парчад. Сваки део срца био је обремењен тескобом људи који су га волели и које је волео. А волео је, сваког.

Наташа Филиповић и Душан
Мијушковић, Студенти ПБФ-а

У ЕПАРХИЈИ СРЕМСКОЈ

Помоћ за обнову храма у Иригу

После обнове унутрашњости Светониколајевског храма у Иригу Одбор за обнову отпочео је прикупљањем помоћи за уређење спољашњости овог светог храма из 1732. г. у коме је настao Велики штићик крстоноснога прете Василија Николајевића. Богољубиво и братољубиво молимо истинске поклонике наших светиња да помогну ову обнову у оквиру својих могућности. Пријем сваког прилога потврдиће наша канцеларија и Одбор за обнову храма:

protoјереј Славко Теофиловић

Благајна Николајевске цркве, Фрушкогорска 15

тек. рачун

Војвођанска банка А. Д.

355-1043574-81

Позивно на број: 62-2012

Сврха: за обнову храма

Прималац: Николајевска црква Ириг

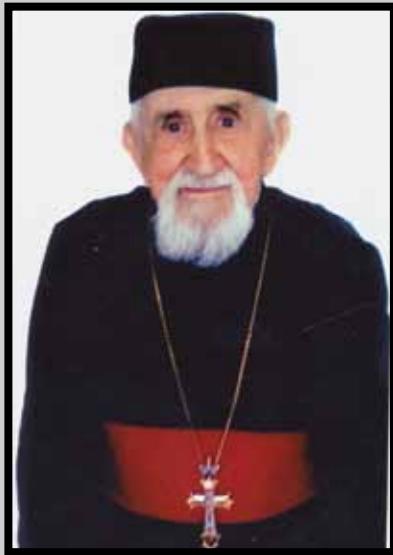
У БЕОГРАДУ

Признање protoјакону Радомиру Ракићу

Интернационална Академија Иво Андрић уручила је 10. децембра 2012. г. у Удружењу књижевника Србије високо интернационално признање за животно дело protoјакону Радомиру Ракићу, дугогодишњем службенику Српске Патријаршије и бившем лектору на богословским факултетима у Београду и Фочи, и данас на Високој школи Академији СПЦ за уметности и конзервацију. У образложењу стоји да се признање уручује „за књигу *Библијска енциклопедија* у два тома, која је у сазвучју најзначајнијих енциклопедија и светских библијских лексикона, са лингвистичком корелацијом библијских имена и топонима са најзначајнијим светским лексиконима, као и за делатност на успостављању духовног хијатуса на Духовном сабору у Раковици“.

Извор: Информативна служба СПЦ

Помаже обновљање и подизање цркава широм Српске Цркве због чега је благословом Његове Светости Патријарха Германа и Патријарха Павла проглашаван утемељивачем, ктитором и задужбинаром Храма Светог Саве на Врачару. Протин рад

се није ограничавао само на парохијске послове. Као искрени човјекољубац, прата није штедео себе у свим хуманитарним пословима, активно је радио у Црвеном крсту на терену, на организовању здравствене службе у здравственој установи „Др Нико Милјанић“ на Велимљу организујући њен рад и у Бањанима, Голији и другим срединама Црне Горе и Херцеговине, због чега је добио многа признања, поред осталог и „Златни знак“ Југословенског Црвеног крста. Протојереј-ставрофор Милош Перовић је отишао своме Господу коме је вјерно служио, али његова животна књига није затворена, него је преко његове честите породице, преко његових синова и кћери отворио нове животне књиге које настављају да теку као набујала река у правцу који је прата усмјерио.

„У свemu што је радио и чemu се посвећивао протојереј-ставрофор Милош био је постојан и частан и нико није могао наћи мрљу у његовом животу. Његов тегобан, али честит живот био је испуњен свим оним што је људско и поштено, што даје смисао животу и чини га достојним човјека,“ како је то рекао на годишњем паастосу протојереј-ставрофор Радојица Божовић који је бираним ријечима говорио о животу и раду драгога нам прете, пред Црквом Светих апостола Петра и Павла у Никшићу. Породица покојног прете Милоша, Његовом Преосвештенству Епископу Јоаникију као и свим свештеницима и монаштву из Митрополије црногорско-приморске, Епархије будимљанско-никшићке и захумско-херцеговачке, родбини, пријатељима и кумовима који са породицом прете узнијеше молитве за покој његове душе, благодарни на саучешћу у молитви и жалости.

А мени као његовом и његове породице дугогодишњем пријатељу чини част и задовољство што сам га имао за искреног пријатеља и посебно мудрог савјетника нарочито у почетку мог свештеничког служења. Молећи се Богу за покој његове честите душе, са тугом у срцу жалим што сам био спречен да узмем учешћа у испраћају драгог пријатеља. Поносан сам што се наше пријатељство наставља преко његових потомака.

Нека ти је вјечан помен брате мој у Христу и драги пријатељу.

Протојереј-ставрофор Раде Зеленовић

Милица Јокић (1931-2012)

„Били смо у Блатници где су сви људи ратници а све жене, патнице, и мајке и ратнице“

Добрица Ерић

Уочи Лучиндана (30. октобра 2012. г.) у дубојској болници „Свети Лука“ окончao се овоземаљски живот Милице Јокић, рођене Симић. Њен животни век био је обичан и наизглед једноставан. Рођена је поврх Блатнице код Теслића у честито и ваљаној породици која се бавила польским и сточарским пословима. Село Борице готово да се наслања на обронке планине Влашић. Са тринест година, после смрти мајке, а потом и маћехе, преузела је улогу домаћице која је подигла три брата и једну сестру, разуме се све млађих од себе. Године 1951. удаје се за Сава Јокића и са њим рађа петоро деце – три кћери и два сина. Доживела је да кћери заснују своје породице, а синове посвети Цркви Христовој. Једнога, Мила, ревнитеља и ретког пастира нашег времена, данас свештеника у Новој Пазови и другог, Радоша, службеника Српске Патријаршије. А кроз њих стекла је десет унучади и осморо праунучади. Њена вера у ваксрлог Господа била је основна водиља њеног живота. Ревност у посту, исповестима, причешћу и добрим делима красили су смисао њене вере. Причестила се непосредно пред свој одлазак. Цео црквени календар знала је напамет и богообожљива душа трудила се да буде у свemu оправдана поред лицем Божијим. Осећајући велики губитак и бол који се хрвао са свештеником уздржљивошћу сина јој, а свештеника Мила, у једном моменту ће он рећи: „Она је била неписмена али је многе описменила. Била је сиромашна али је многе чинила богатим. Била је крхка али је многе чинила постојанима и јакима“.

Сахрана јој је потпуно личила на живот. Достојанствена! Опело је служило дводесет свештеника и ђакон Владимир Руменић уз присуство великог броја сродника, комшија, пријатеља и познаника породице Јокић. Прво се од поконице опростио надлежни свештеник Јован Михајловић, а потом и крстоносни прота Бранислав Поповић из Сремских Карловаца. Као дар већ освећен множеством добара предато јој је уморно тело на појутарje Лучиндана малом месном гробљу међу трајно зимзеленим боровима, а светост душе њене пошла је Ономе који ју је у своје време даровао времену у роду и народу, да буде мера и залога онима који је следе.

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА
електромоторни и
електромагнетни погон
програмирано и
даљинско усавучивање

ЦРКВЕНИ САТОВИ
"GPS" - сателитска синхронизација
063/ 315 841

MJ ОПУ 30 76 245; 30 76 246
Земун, И. Цанкара 9/29 www.mj.rs

1. ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНИ начин (у Руса, Грка и Светогорца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, и наново од 2008. године) – са програмирањем и откуцањем часова и четвртина, а по избору, и даљинским управљањем.

ПРЕДНОСТИ у односу на ЗАПАДНИ начин: 1.1. Звоњење не потреса звоник; 1.2. Знатно више звона може да стане у исти простор; 1.3. Укључењем, односно искључењем, звоњење истог трена почне, односно престане. 1.4. Качење звона је простије, и због тога је знатно јефтиније; 1.5. Потрошња ел. енергије је низа; 1.6. Ако престане ел. напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити. 1.7. Са више звона у хармонији, могу се ручно, али и програмирано изводити мелодије – без додатних чекића и ел. магнета.

2. ОБНОВА старих, механичких, од историјског значаја ЧАСОВНИКА

3. ЧАСОВНИЦИ нови и тачни и још сами пре-
лазе на „зима-лето“ време.

ЈЕМСТВО: 3 ГОДИНЕ

szeljko7@verat.net (szeljko7@gmail.com)

ЖЕЛ-МИР“

026/312 752; 065 (064)/920 5 851;

064/20 80 145

САЈТ: zelmir.atspace.com

НАРУЦБЕНИЦА

шифра претплатника
(попуњава службама претплате)

**Претплаћујем се на
следеће часописе**

(Означите жељени часопис и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:	ПТТ број и град:		
Адреса:	Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата		начин слања (важи за иностранство)
	Србија	иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки погледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом

овде исећи